

Värmlands Museum

Värdefulla byggnadsmiljöer i Arvika tätort

Kulturnämnden och byggnadsnämnden har under slutet av 1981 med hjälp av en konsult, antikvarie Göran Wettergren, utarbetat detta förslag till avgränsning och beskrivning av värdefulla byggnadsmiljöer.

Förslaget har redovisats för kulturnämnden och byggnadsnämnden och sänds nu ut till Er för yttrande.

Om Ni vill veta mer eller diskutera innehållet kontakta gärna kulturförvaltningen eller stadsarkitektkontoret.

Efter att Ert yttrande har kommit in till oss och efter en eventuell bearbetning ställer vi ut förslaget för allmänheten. Fastighetsägare som har sin byggnad inom ett område med en värdefull byggnadsmiljö får då en personlig kallelse.

Vi är tacksamma för Ert yttrande senast måndagen den 26 april. Adressen är "Stadsarkitektkontoret, Box 145, 671 01 ARVIKA 1".

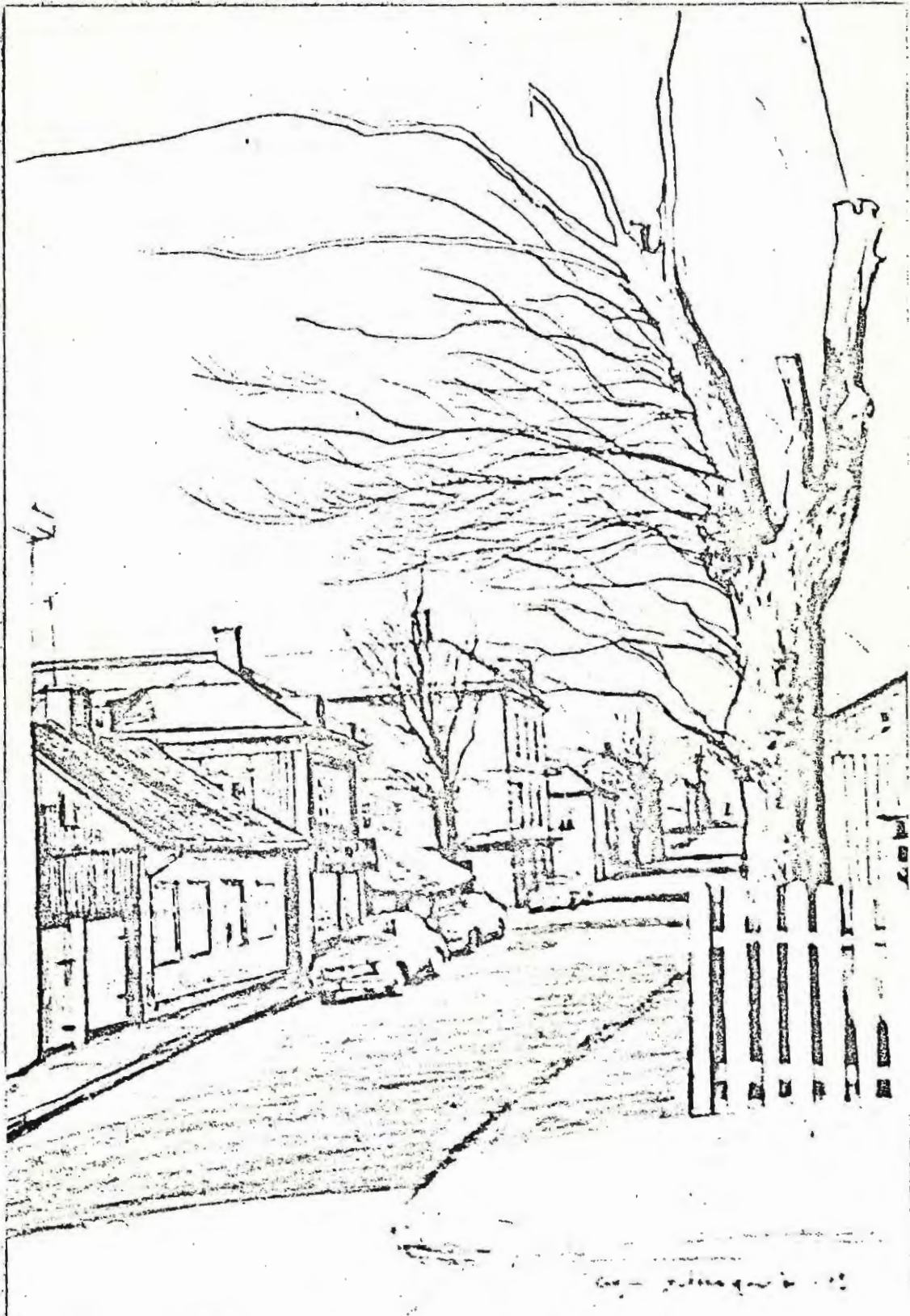
STADSARKITEKTKONTORET

Lars Fernqvist

Lars Fernqvist
Stadsarkitekt

KULTURHISTORISKT VÄRDEFULLA
HUS SOM UPPHÖRT ATT EXISTERA I ARVIKA

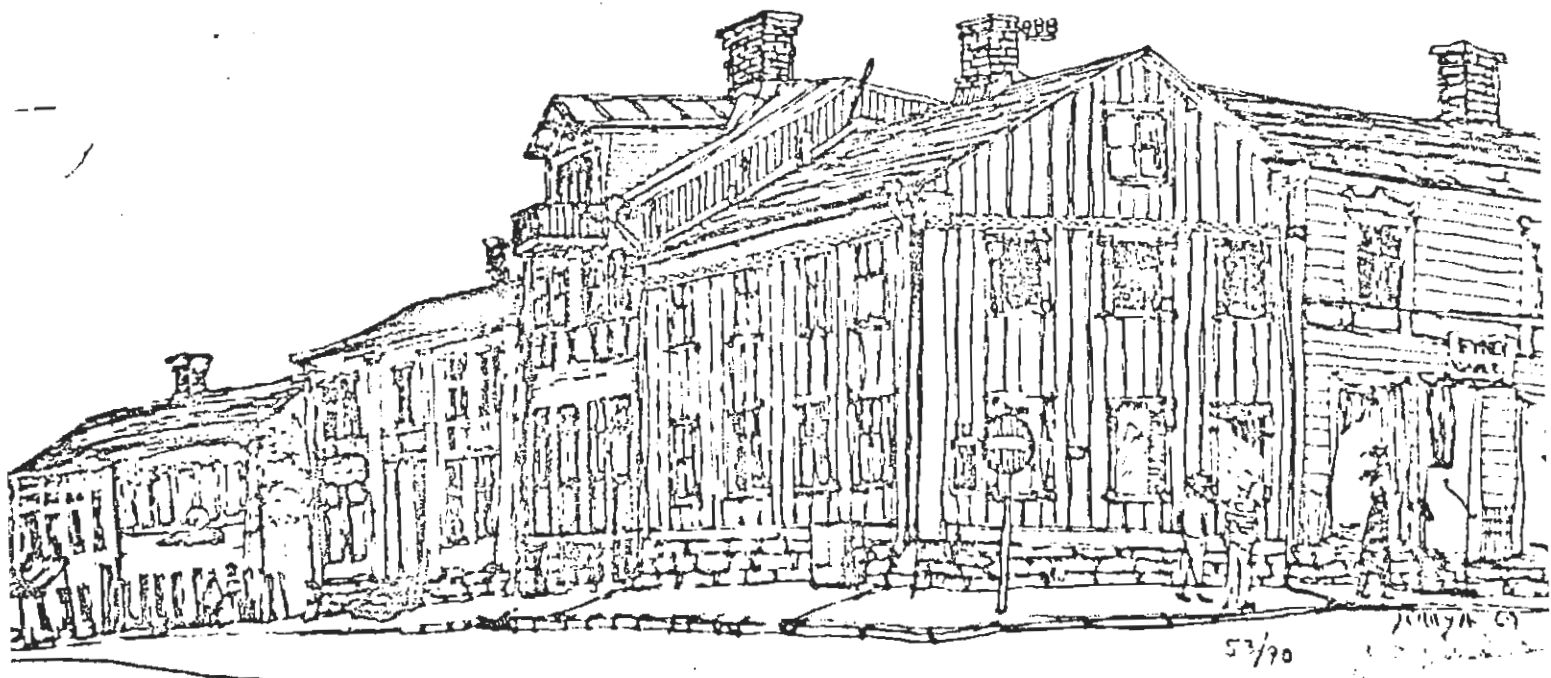
- Kv. Turbinen tomt 1,2,3 - sanerade under slutet av 1970-talet
Kv. Vipan 7, 16 - sanerade under slutet av 1970-talet
Kv. Posten tomt 1 - Huset mot Köpmangatan sanerat under 1970-talet
Hamnen - Paviljongen nedbränd 1981
Kv Tigern tomt 1 - 2 $\frac{1}{2}$ -våningshuset nedbränt 1980
Kv. Mätaren tomt 3,4 - sanerade under slutet av 1970-talet
Kv. Stuart tomt 4 - Huset svårt brandskadat 1981

§ 38-ARVIKA

INNEHÅLL

Inledning	1
Inventering - underlag och metodik	1
Arvikas utveckling och stadsplanehistoria	5
Allmänt	13
Övrigt säkerställande	17
Miljöer	20
Byggnader av högt kulturhistoriskt värde	111

INLEDNING

Bakgrunden till föreliggande arbete är den förändring av byggnadsstadgans 38 § som trädde i kraft den 1 juli 1980. Paragrafen har numera följande lydelse (SFS 1980:337).

En byggnads yttre skall ges sådan utformning och färg, som stads- eller landskapsbilden fordrar och som är lämplig både för byggnaden som sådan och för en god helhetsverkan. Inom ett bebyggelseområde som utgör en värdefull miljö skall dessutom särskild hänsyn tas till områdets egenart.

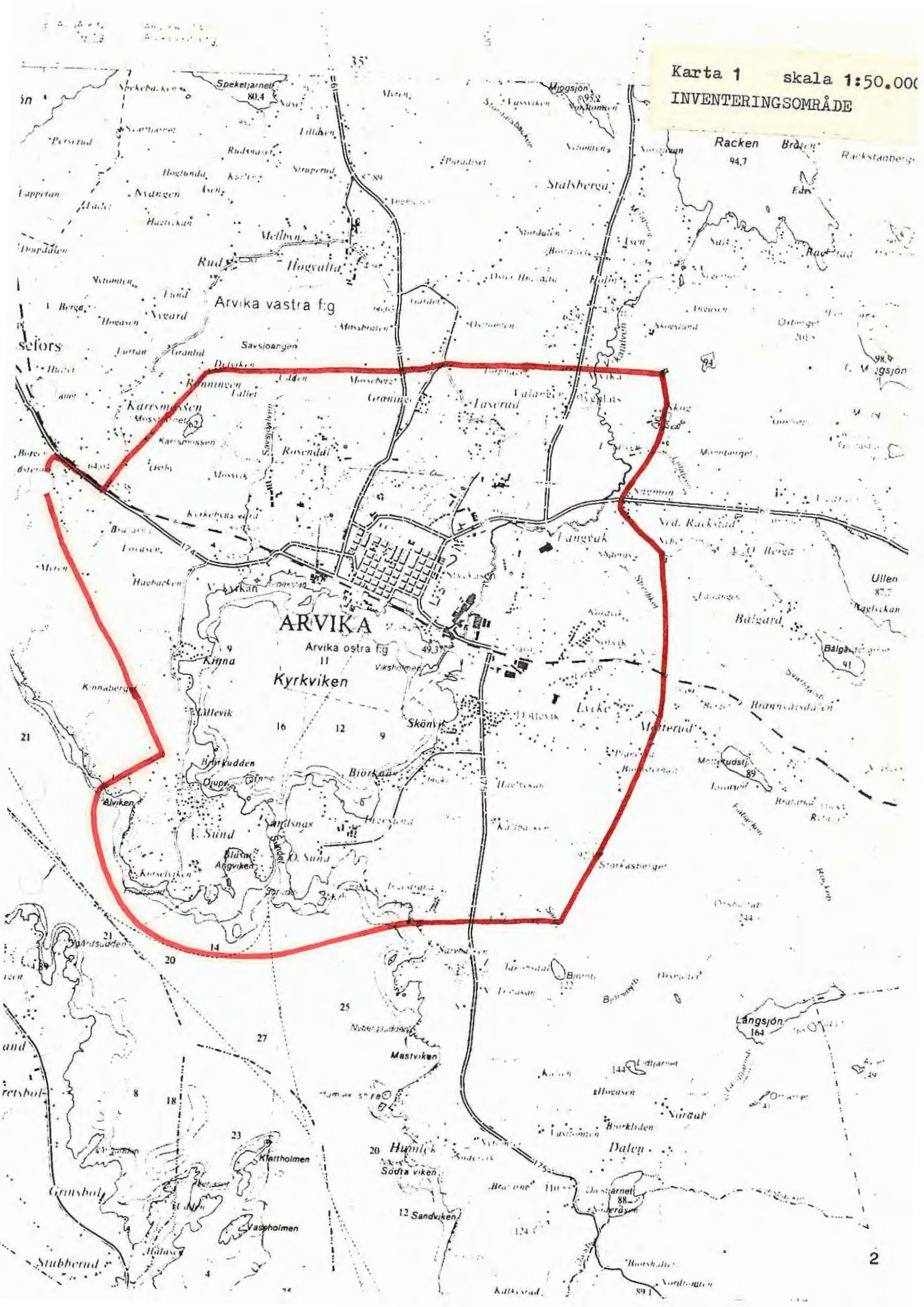
En byggnad som är av större värde från historisk, kulturhistorisk eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas vare sig genom arbeten på själva byggnaden eller genom bebyggelse i grannskapet. Om fasta fornlämningar finns särskilda bestämmelser.

Syftet med lagändringen är att bebyggelseområden med värdefulla samlade miljöer ska få ett bättre skydd än som tidigare varit fallet. Skyddet är inte förbehållet miljöer som utpekats i fysisk riksplanering eller kommunöversikter utan också sådana som i ett kommunalt perspektiv bedöms som värdefulla. I olika uttalanden från departementschef och Statens Planverk har understrukits vikten av att skyddsintresset kommit till uttryck i ett kommunalt beslut. Frånsett då ett sådant beslut bekräftas genom fastställelse av en detaljplan har det emellertid inte någon direkt rättsverkan gentemot den enskilde. I varje byggnadsärende måste därför prövas om det är befogat att ställa särskilda krav på bebyggelsens utformning. Vid en sådan prövning hos byggnadsnämnden kommer naturligtvis det kommunala beslutet beträffande området att tillmätas stor betydelse.

INVENTERING - underlag och metodik

I syfte att beskriva och avgränsa sådana miljöer där den nya lydelsen av § 38 BS är tillämplig utförde antikvarie Göran Wettergren under november månad 1981, på uppdrag av byggnads- och kulturnämnderna i Arvika kommun, en genomgång av befintligt material och kompletterande fältinventering. Inventeringsområdet begränsades till tätorten och det absoluta grannskapet (se karta 1). Arbetet avgränsades också tidsmässigt så till vida att endast bebyggelse från tiden före 1960 berördes.

Karta 1 skala 1:50.000
INVENTERINGSSOMRÅDE

Det befintliga underlagsmaterial, som utnyttjats vid arbetet har varit kulturhistoriska inventeringar:

- fornminnesinventering över Arvika socken 1965 utförd av riksantikvarieämbetet.
- bebyggelseinventering över Arvika tätort 1972 och landsbygd 1975 utförd av Värmlands museum. Rapport utgiven 1979.
- inventering av prästgårdar i Karlstads stift 1973-74 utförd av Värmlands museum. Publicerad i Karlstads stifts årsbok 1974-75.
- inventering av äldre broar 1977-79 utförd av Värmlands museum. Rapport utgiven 1981.

och relativt lättillgänglig litteratur eller studiematerial:

- "Vad skall jag se i Värmland och Dalsland?" av B Ahlberg, 1963
- "Arvika - köpingen och staden 1811 - 1936" av L Brodin, 1937
- "Arvika" av B Hallgren, 1966
- "En bok om Arvika" av G Karlberg, 1933
- "En bildkrönika över Arvika" av H Mebius-Schröder, 1965
- "Känn din stad" av E Norelius, 1973
- "Trästäder i Norden" utgiven av Svensk Byggtjänst, 1972
- "222 sevärdheter i Värmland" utgiven av Värmlands museum/Länsstyrelsen, 1978
- "Vårt att vårda" utgiven av stadsvårdsgruppen inom Arvikaprojektet från Chalmers Tekniska Högskola 1973.

I viss utsträckning har muntliga uppgifter erhållits från invånare i Arvika. Under arbetets gång har också studerats ritnings- och byggnadslovshandlingar ur Arvika byggnadsnämnds arkiv.

De inventeringar som Värmlands museum utfört omfattade inte bebyggelse uppförd under 1940- och 1950-talen. Detta faktum liksom ett alltmer vidgat synsätt och miljötänkande som vuxit fram inom kulturminnesvården främst under andra hälften av 1970-talet gjorde det nödvändigt att komplettera de äldre utvärderingarna. Flera av de byggnader som redovisades 1972 som bevaransvärda har utsatts för saneringar eller bränder varför en viss å jourföring också var behövlig.

Urvalet av miljöer har skett dels utifrån gängse kulturhistoriskt synsätt dels utifrån en bredare miljösyn där den lokala utvecklingen för Arvika tätort, såsom den beskrivs i nästkommande kapitel, spelat stor roll.

Det kulturhistoriska synsättet innebär en bedömning bl a av hur representativ, ursprunglig, sällsynt och konstnärligt/arkitektoniskt värdefull bebyggelsen är. Hus som är representativa för sin tid och dess förhållanden och som har något att berätta om gångna tiders samhälle, byggnadsskick, arbetsmiljö eller sociala situation har vanligen ett högt kulturhistoriskt värde. Detta gäller i synnerhet om byggnaden också bevarat sin ursprungliga karaktär och illustrerar en historisk miljö på ett rättvisande sätt. Ett välbevarat hus har betydligt större värde än ett hus som byggts om eller kraftigt förändrats genom åren. Den välbevarade bebyggelsen från tiden före 1900-talet blir alltmer sällsynt och får därigenom ett högre kulturhistoriskt värde. Men också byggnader från mycket sen tid kan vara intressanta genom att de är unika i något avseende eller ovanligt tydligt visar en viss byggnadsstil eller bärande idé. Till det kulturhistoriska värdet hör också en byggnads proportioner, medveten materialbehandling och detaljutformning. Utsmyckningar i form av målnings-, sten- eller lövsågeriarbeten har ibland avgörande betydelse för en byggnads arkitektur.

Men också andra kriterier har spelat in vid miljöurvalet. I lagtextens begrepp "värdefull miljö" inryms inte bara byggnader. Även vägar, broar, parkanläggningar och omgivande landskap har betydelse för ett bebyggelseområdes miljövärde. Genom byggnaders utformning och placering i förhållande till varandra kring exempelvis torg och gator kan särpräglade miljöer uppstå. Stadsdelar med väl sammanhållen och tilltalande bebyggelse eller med andra påtagliga trevnadsvärden, som bedöms vara allmänt uppskattade av kommunens invånare kan motivera att särskild hänsyn bör tas till miljöns egenart.

Fältarbetet har bedrivits under 15 dagar och inneburit exteriör besiktning av samtlig bebyggelse inom inventeringsområdet. Byggnader och stadsbilder vilka bedömts äga ett särskilt högt miljövärde har beskrivits och fotograferats med sammanlagt ca 220 svart-vita foton (film 7-12) och ett 70-tal diapositiv. Allt filmmaterial förvaras hos byggnadsnämnden i Arvika. Huvudsakligen har den sk adresskartan i skala 1:5000 över Arvika tätort använts men för områden som inte täckts av denna har ekonomiska

kartan i skala 1:10000 brukats.

På kartorna har 19 utvalda miljöer avgränsats med grön färg. Anläggningar, inom eller utom miljöerna, med särskilt högt kulturhistoriskt egenvärde (särskilt beaktansvärda) har markerats med röd färg. Övriga kulturhistoriskt värdefulla anläggningar, vars egenvärde i allmänhet är något mindre men där miljövärde ofta är desto större har markerats med blå färg. Det bör betonas att uppdelningen mellan röda och blå anläggningar endast är preliminär då det tidsmässigt inte varit möjligt att alltid besiktiga en byggnads samtliga fasader. Inte heller har någon interiör besiktning gjorts eller fördjupning i varje byggnads historia.

ARVIKAS UTVECKLING OCH STADSPLANEHISTORIA

Bygden utmed Byälven - Glafs fjorden hör till de tidigast bebodda delarna av Värmland. Talrika fornlämningar och lösfynd vittnar om mänsklig verksamhet alltifrån stenåldern till våra dagar. Några förhistoriska boplatser har ännu inte med säkerhet kunnat konstateras men man kan på goda grunder förmoda att platser för påträffade gravanläggningar i stort sett också överensstämmer med bosättningslägen. Det äldsta skriftliga dokumentet där "Arvika" omnämns är ett brev från 1362 i vilket halva gårdarna Kyrkyby (Kyrkebyn) och Hovaesse (Höves) bytes mot andra gårdar.

Namnet Arvika är en sammansättning av de två orden "ar" och "vika". Äldre forskare har uttytt Arvika som "åvikarna" och menat att det från början avsett hela området från Sulvik till Vik. Nyare teorier lutar åt att Arvika betyder "åkrökarna" och mera direkt avser området vid Kyrkvikens norra strand.

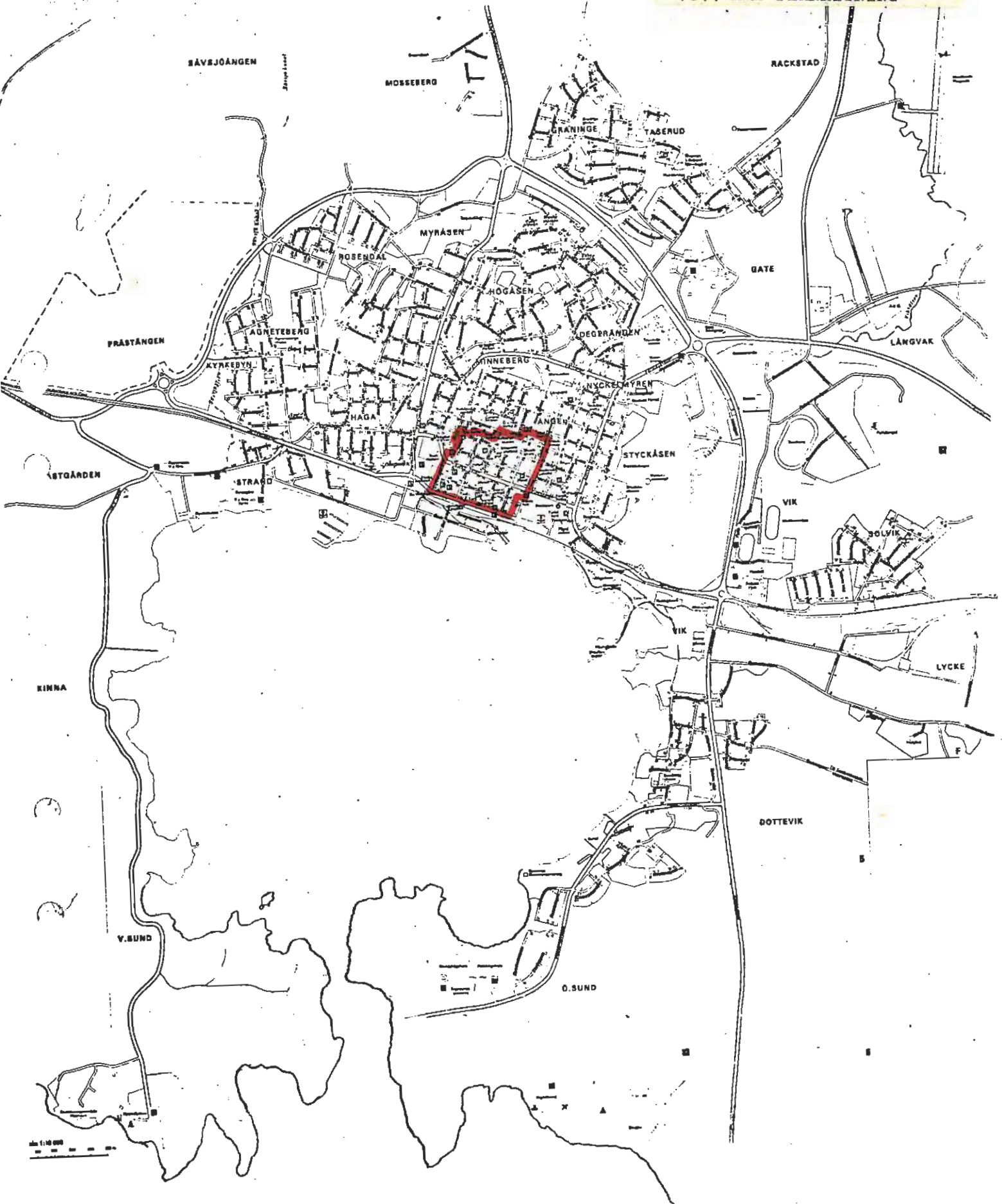
Vid tiden för Gustav Vasas jordebok 1540 fanns kring Kyrkviken gårdarna Vik, Dottevik, Gate, Långvak, Kyrkebyn, Kärrsmossen, Stommen (prästgården) och (Västra) Sund.

Även om vägen från Tingvalla mot Eda och Norge har medeltida anor var det vattendragen som utgjorde de viktigaste färdlederna förr. Sulvik var länge en knutpunkt i Glafs fjordens kommunikationssystem. Där hölls marknader och i Sulvik skedde också omlastningarna i transporter till och från olika järnbruk, sågverk och andra industrianläggningar.

Det relativt folkrika Jösse härad saknade dock ett ordentligt centrum, och när tanken på anläggandet av en köpstad i västra Värmland växte fram fanns Sulvik bland alternativen. Till slut bestämde man sig emellertid för en helt ny lokalisering på ett stycke outnyttjad mark mellan gårdarna Kyrkebyn och Vik. Platsen godkändes av Kungl Maj:t 1811 som Oskarsstad men snart uppstod tveksamheter huruvida den verkligen var att betrakta som en stad. Några stadsprivilegier utfärdades aldrig och tio år senare ändrades namnet till Arvika och samhällets karaktär av köping fastslogs.

Den första planritningen över den jungfruliga marken utformades i enlighet med samtidens ideal. Vid det sparsamma stadsbyggandet i Sverige under 1800-talets första år avlägsnade sig planerarna sällan från det monotona rutnätet i gatumönstret, så inte heller beträffande Arvika. Med den skrivelse som utfärdades till kommerskollegium angående samhällets grundande 1811 åtföljde en av Kungl Maj:t gillade "planritning över indelningen av den för köpingen i Arvika socken utsedda byggnadsplatsen". Planen markerar sammanlagt 96 lika stora kvadratiska tomter. Dessa samlades till största delen fyra och fyra i kvadratiska kvarter. Två torg ingick i planen, ett i söder och ett i norr (se karta 2).

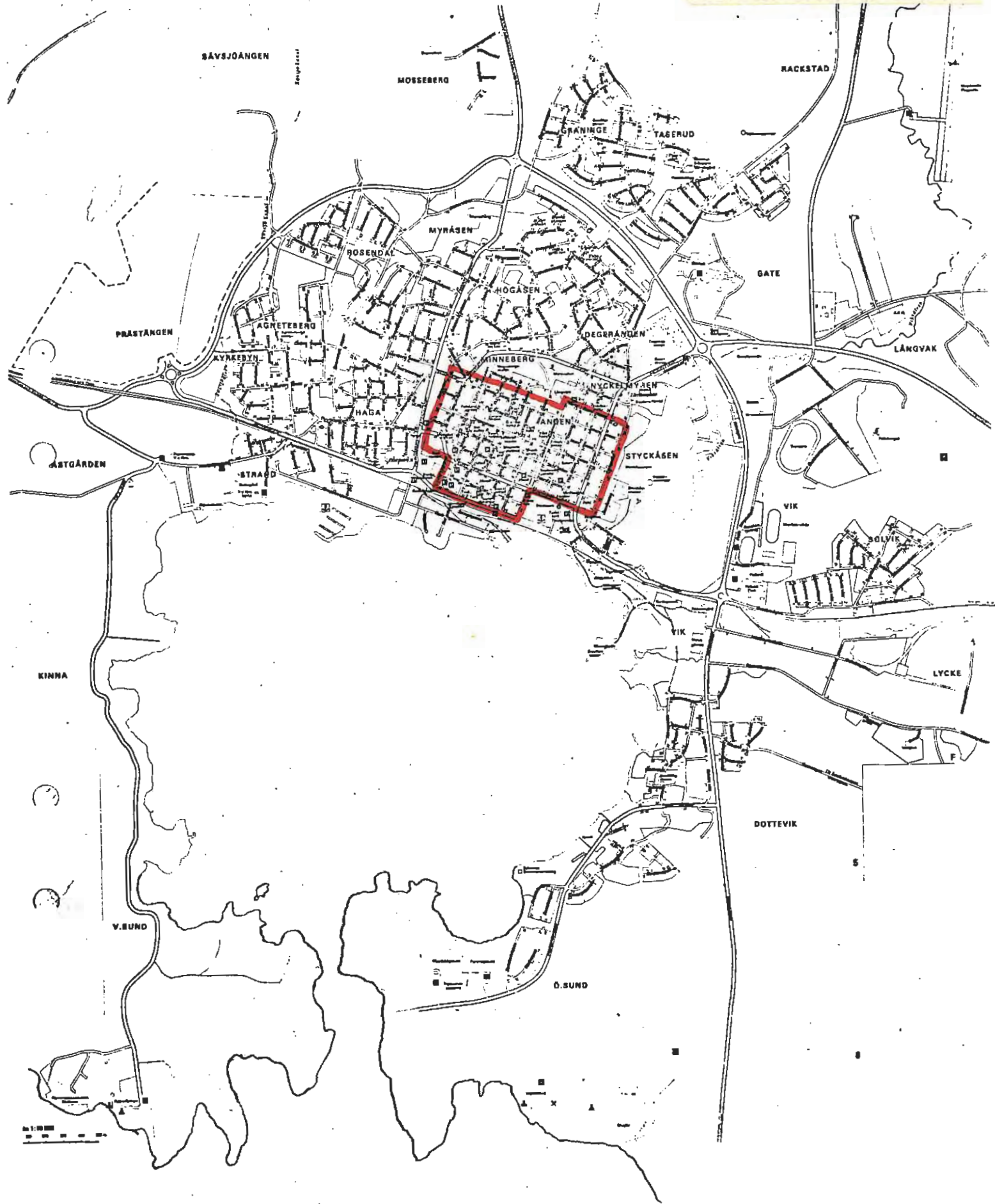
Oskarsstad växte mycket långsamt. 1815 fanns här 125 personer bosatta, de flesta köpmän, hantverkare och bönder. År 1821 hade invånarantalet vuxit till 186. 1818 upprättades en stadsplan som i stort följde 1811 års planritning. Enligt planen var 32 av tomterna bebyggda och det kom att dröja ända till 1864 innan samtliga 96 tomter var upptagna. Den första bebyggelsen var enkel och bestod av envånings trähus. På gatorna mellan husen gick kor, svin och andra husdjur lösa. Samhället sköttes till en början provisoriskt. I ett reglemente för "ekonomiska angelägenheter" fastställdes att invånarna skulle samlas var tredje månad för att besluta om köpingens ekonomi, sjuk- och fattigvård, allmänna platsers underhåll m m. Så småningom tillkom en municipalstyrelse och denna fungerade fram till 1866 då den ersattes av en kommunalnämnd.

Öppnandet av Säffle kanal 1837 medförde att fartygstrafiken till Arvika ökade. Vid hamnen byggdes de första egentliga bryggorna på 1850-talet och reguljära ångbåtsturer Arvika - Göteborg började. Arvikas tillväxt och välstånd hade i första hand baserats på köpenskap och handel. Några garverier och färgerier var de enda industrierna under de första årtiondena. De förbättrade kommunikationsmöjligheterna till sjöss och från 1871 också på järnväg, då nordvästra stambanan mellan Stockholm och Oslo öppnades, betydde mycket för utvecklingen. Under andra hälften av seklet och övergången till 1900-talet etablerades och expanderade många industrier. Till de mer dominerande hörde tobaksfabrik, piano- och orgelfabriker, ångsåg, mekanisk verkstad, spinneri, tapetfabrik, vagnfabrik och bryggerier. Många av dessa var de första att utnyttja elektriciteten som belysningskälla. 1899 sattes de första elektriska gatlyktorna upp vid Stadshotellet och på Stora Torget.

De centrala direktiv för stadsplane-konstruktioner som utfärdades med byggnadsstadgan 1874 kom att påverka utseendet hos många svenska städer och bli förebild för tätortsplanering. Med hänsyn till den stora brandrisken i träbebyggelsen rekommenderades breda esplanader med planteringar i mitten. Även om Arvika aldrig härjats av någon förödande storbrand märks en klar inriktning att plantera och pryda upp köpingens gator. Stora Torget, som i första hand användes som handelsplats hade redan 1871 försetts med gräsmattor och buskar framför den nyanlagda järnvägsstationen.

Med industrialiseringen sköt utvecklingen i Arvika fart. Många flyttade in från den omgivande landsbygden. Den ursprungliga stadsplanen började bli för trång. Under 1880-talet skedde de första inkorporeringarna. Området väster, norr och öster om den gamla planen togs i anspråk. Trots den kuperade terrängen planerades bebyggelsen i de flesta fall som utvidgningar av rutnätsmönstret. Arvikaverkens läge i kv Verkstaden var en starkt bidragande orsak till den snabba utvecklingen av Ängen-området. Vid sekelskiftet 1900 begränsades den planlagda bebyggelsen således av Palmviken i väster, Minnebergsskogen och norra Esplanaden i norr, Styckåsskogen i öster och nordvästra stambanan i söder (se karta 3).

Antalet bosatta, som kring 1860 var ungefär 800 personer hade femtio år senare år 1910 vuxit till nästan 5000 stycken. Nya områden togs i anspråk för bebyggelse, de gamla husen byggdes till med ytterligare en våning eller ersattes av stenhus i flera våningar. Bebyggelsen blev enhetligare och köpingen mer stadsmässig. Frågan om Arvika som stad aktualiserades också på nytt och en ansökan insändes till Kungl Maj:t. 1911 tillerkändes Arvika stadsrättigheter. För att celebrera detta och köpingens 100-åriga historia anordnades på Tivoliplatsen en uppmärksam hantverks-, industri- och konstutställning. Samma år invigdes också en ny kyrka, östra kyrkan inne i staden. Diskussioner om införlivande av ytterligare mark fördes fortlöpande.

Under de första två årtiondena på det nya seklet inköptes Agneteberg, Palmviken och jordbruket på Vik. Municipalsamhället Haga med sina 1700 invånare inkorporerades med staden 1921. I norr bebyggdes Nyckelmyren, Gunnarskogsstaden och kvarteren mot Minnebergsskogen huvudsakligen med en- och tvåfamiljshus medan stenhusarkitekturen i 3-4 våningar slog igenom i kvarteren kring Stora Torget. De tidiga industrierna var belägna inom det gamla rutnätsmönstret från 1811 men från 1910-talet skedde en successiv utflyttning till särskilda industriområden. Arvika-verken flyttade sin verksamhet till Vik medan andra, exempelvis Tobaksmonopolet flyttade till Haga.

Expansionen inom industrin mattades betydligt efter första världskriget och byggnadsverksamheten sjönk. En del offentliga anläggningar uppfördes och gatunätet förbättrades, delvis genom nödhjälpssarbeten. Flera busslinjer startades. Ytterområdena vid Dottevik, Agneteberg och Sanatoriet trafikerades med stadsbussar men också kommunikationerna med landsbygden förbättrades. Dagliga förbindelser öppnades till Karlanda, Töcksfors, Bogen och Gunnarskog. Bussarna och den ökade personbilstrafiken krävde bättre underhåll och beläggning på vägarna. Inne i staden stensattes flera gator. 1928 öppnades järnvägslinje till Mellerud för trafik.

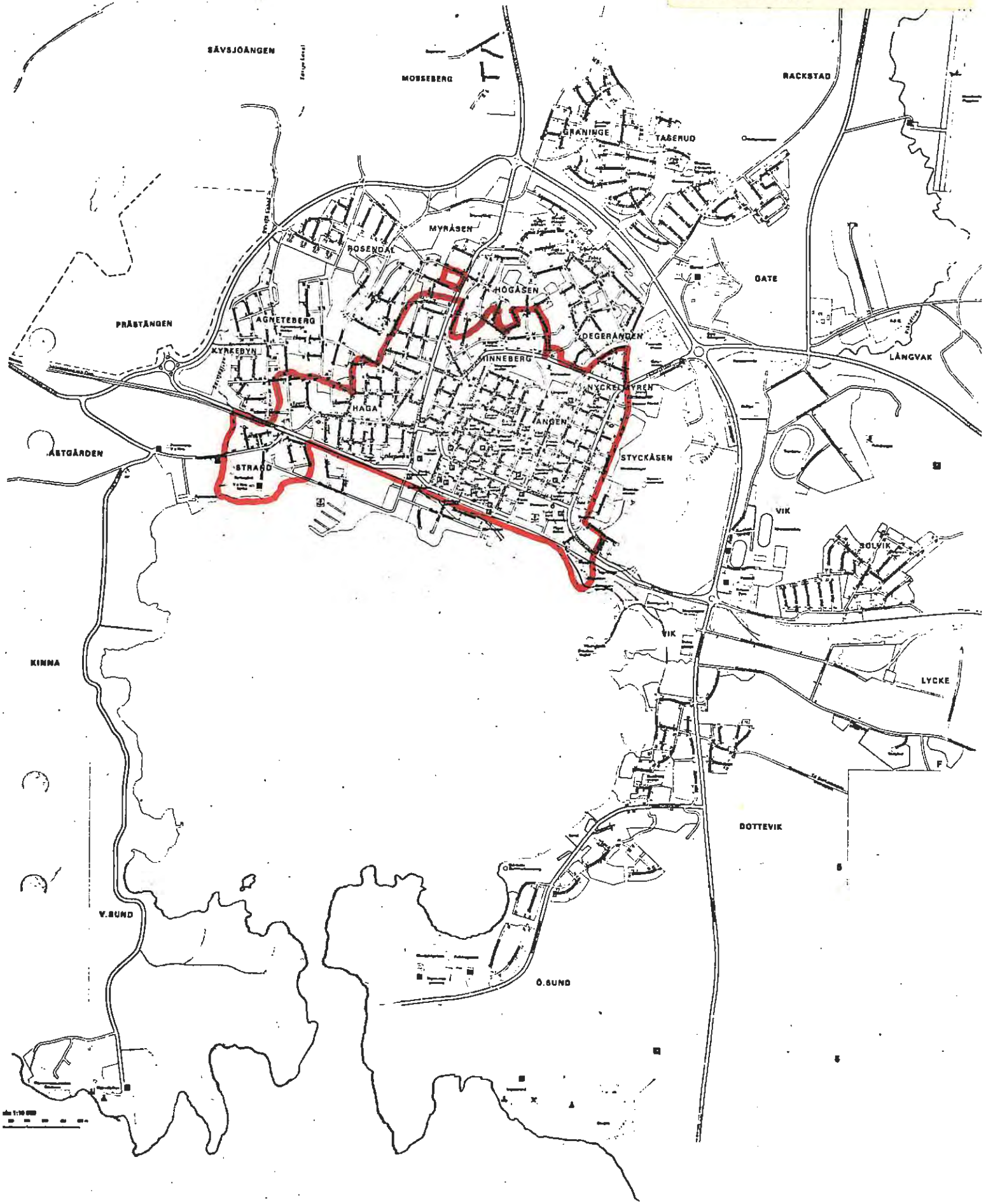
Först med 1923 års stadsplan skedde en definitiv brytning med

det bundna rutnätsmönstret. Planen omfattade hela innerstadsområdet och de nya industri- och bostadsområdena mot Minnebergsskogen och Styckåsen-Vik som var aktuella för byggnation. Denna stadsplan har blivit den senaste som gript över hela innerstaden samtidigt och för flera av kvarteren är den som ännu gäller. Den minskade byggnadsverksamheten under 1920- och 1930-talen återspeglas också i planarbetet. Relativt få planer, som innebar någon utökning av bebyggelsen tillkom under dessa årtionden. Bebyggelsens utbredning vid tiden för andra världskriget framgår av karta 4.

Under 1940-talet uppfördes också de första egentliga hyreshusen i och med att det kommunala bostadsbolaget kom igång med sin produktion. Flera hyreshus byggdes tillsammans med nyuppförda en- och tvåfamiljshus i stadsdelarna Högåsen och Degerängen norr om den direkta stadskärnan. Samma utveckling ägde rum i Agnetebergsområdet under 1940- och 1950-talen. Ofta saknades utarbetade stadsplaner vid byggnadstiden och stadsdelarna Strand, Agneteberg, Haga, Myråsen, Högåsen, Minneberg och Degerängen uppvisar helt andra kvartersbildningar än innerstaden. Gatorna korsar inte alltid varandra i räta vinklar men de består ännu av raka gatulement, kortare eller längre och följer inte de topografiska variationerna annat än i undantagsfall. Efter förebild från större svenska städer uppfördes de första höghusen på en naturlig höjd vid Styckåsen.

Arvika stad inkorporerades med landsförsamlingen 1944 och kom att bli en ytmässigt ansevärd stad. Folkmängden ökade och bestod vid övergången till 1960-talet av omkring 15.000 personer. 1971 sker nästa kommunsammanslagning då Brunskogs, Gunnarskogs, Stavnäs, Glava och Älgå kommuner slås ihop med staden till nuvarande Arvika kommun med sammanlagt ungefär 27.000 invånare. Antalet invånare i tätorten har dock i stort sett legat stilla kring 16.000 personer.

Under 1960- och 1970-talen växer nya bostadsområden upp med huvudsakligen enfamiljshus. I norra delarna av Högåsen anläggs öppna grönytor som Kullaplatsen, Blockaplatsen, Videplatsen,

Liljeplan och Bältaplatsen kring vilka småhusen grupperas. Övergången till modern stadsplanläggning sker förhållandevis sent i Arvika. Det är typiskt att inte ens uppförandet av de sex punkthusen under 1950-talet resulterar i en friare och öppnare formering av byggnaderna. Det är först med kvarteret Plogan och i synnerhet villabebyggelsen i Taserud under 1970-talet som gatorna tillåts ringla fram och följa topografin. Det huvudsakliga bebyggelseområdet i tätorten framgår av karta 5.

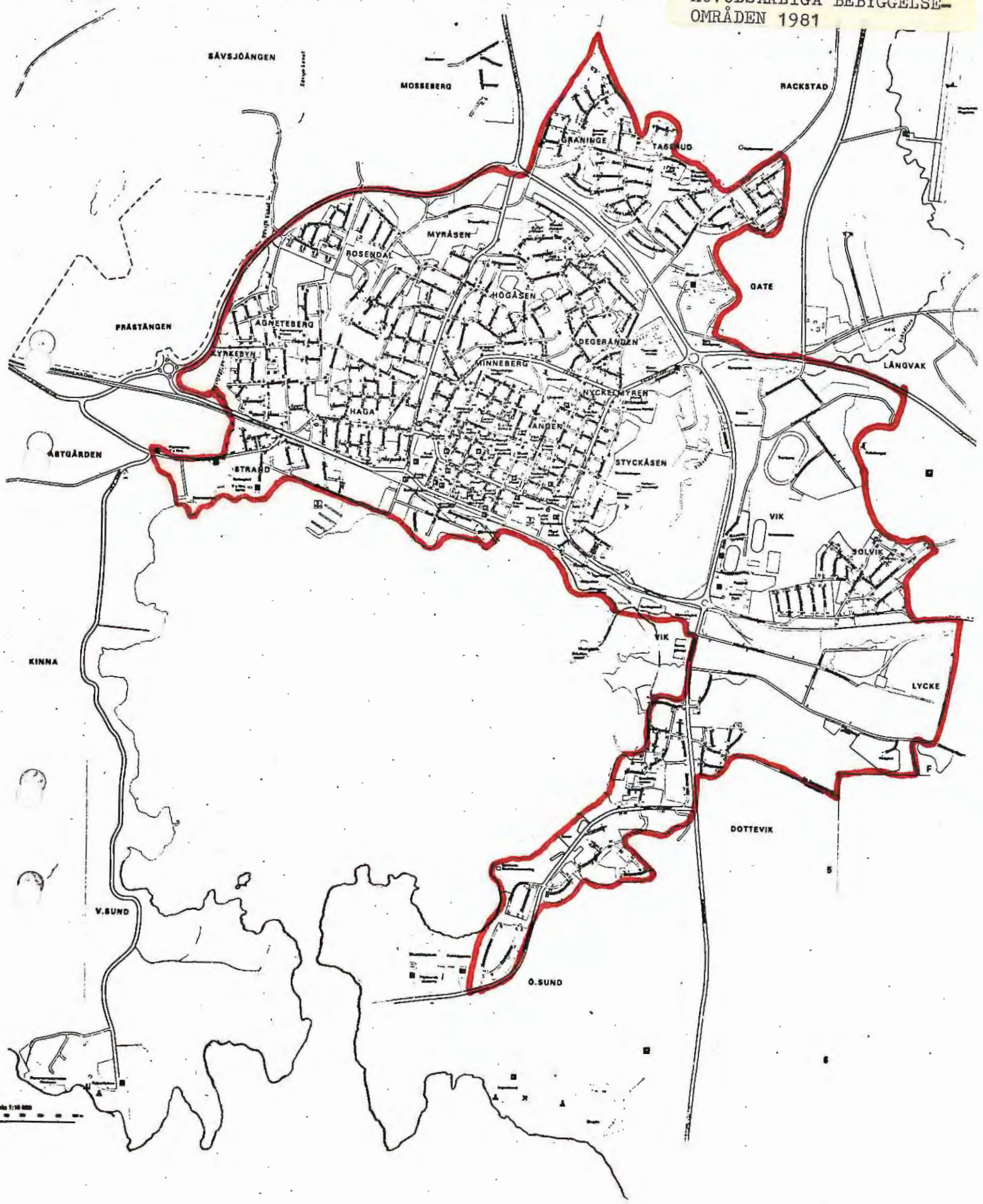
ALLMÄNT

Vår bebyggelse är tillkommen under mycket lång tid och speglar Sveriges utveckling från bonde- till industrisamhälle. Var tid har haft sitt sätt att bygga och sina stilideal. Olika trakter har haft sina speciella traditioner. Det är det som gör vårt byggnadsarv så variationsrikt. Den snabba tekniska och ekonomiska utvecklingen har lett till genomgripande omdaningar av både stads- och landskapsbild. De äldre husen utgör idag en relativt liten del av byggnadsbeståndet. De flesta husen är byggda efter andra världskriget. Under 1950-, 1960- och 1970-talen revs ett mycket stort antal byggnader för att ge plats åt bl a varu-, kontors- och parkeringshus och nya trafikleder. Nybyggnationen har ofta resulterat i anomyna helheter där den historiska kontinuiteten och den lokala byggnadstraditionen gått förlorade.

Även Arvika har genomgått utvecklingen till en modern stad med industrier, varuhus och serviceanläggningar av olika slag. Trots detta har karaktären av småstad och småskalighet i flera avseenden kunnat bevaras. Bebyggelsens måttliga skala, den rikliga grönskan och invånarnas, jössehäringarnas, lättsamma sätt är kanske något av förklaringen till att den konst och det konsthantverk som etablerades i Arvikabygden kring sekelskiftet 1900 kunnat överleva och fortfarande präglar staden. Konstnärer som Christian Eriksson, Gustav och Maja Fjaestad, Fritz Lindström, Ture Andersson och "Petter på Myra" har fått värdiga arvtagare bland dagens verksamma keramiker, träsnidare och konstsmeder.

Jämfört med andra värmländska tätorter kan innerstaden i Arvika uppvisa förhållandevis många trähus från 1800-talets mitt eller senare

Karta 5 skala 1:10.000
HUVUDSAKLIGA BEBYGGELSE-
OMRÅDEN 1981

hälft. T o m i kvarteren närmast torget och Storgatan återfinns kringbyggda gårdar med äldre uthus och planteringar. På 1818 års karta finns markeringar för byggnader som helt överensstämmer med läget för ännu bevarade hus. Det gäller bl a hörnhuset Fabriksgatan /Magasinsgatan, kvarteret Tigern 1. Det är dock tveksamt om de verkligen är identiska med de på 1818 års karta markerade. Till de äldsta anläggningarna hör också Stuartgården i kvarteret Stuart 6, som uppfördes på 1830-talet och består av två boningshus med uthus. Gården har förblivit så gott som intakt genom åren och tillhör utan tvekan den exklusiva grupp av byggnader i länet för vilka bör utredas huruvida byggnadsminneslagen från 1960 är lämplig som säkerställandeform. Sådan utredning bör också göras beträffande Christian Erikssons minnesgård Oppstuhage.

Byggnader kan vara intressanta av flera olika anledningar. Tidigare var det framförallt mycket gamla eller på annat sätt märkliga hus som betraktades som värdefulla. I enlighet med riktlinjerna för samhällets kulturpolitik såsom de formulerats 1974 av Kungl Maj:t riktas intresset idag också mot yngre bebyggelse och miljöer där kulturarvet från hela samhällets historia återspeglas. Även mycket enkla hus har stor betydelse i stadsbilden. Bebyggelsens utformning, fasadmateriell och färgsättning är viktig för helhetsintrycket. Hus har alltid anpassats till nya krav. Förr var detta inget större problem eftersom om- och tillbyggnader utfördes med traditionell hantverksteknik och med lokala byggnadsmaterial. Men idag finns medel till totala omdaningar med en betydligt högre förändringstakt. Det är viktigt att upprustning av husen sker på sådant sätt att ingreppen inte blir onödigt stora. I möjligaste mån bör man bibehålla och återanvända ursprungligt fasad- och takmaterial liksom vid ommålningar välja samma färgtyp som tidigare använts. Saker som kännetecknar byggnader som fönster, dörrar, entréer, yttertrappor, balkonger, verandor, fasadutsmäckningar och annat bör naturligtvis inte förändras i onödan.

För att de karakteristiska dragen i Arvikas utveckling även framdeles ska kunna bestå krävs, förutom att så mycket som möjligt av den äldre kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen bevaras, också att vissa allmänna hänsynstaganden görs ifråga om stadsplaneringen. Till dessa hör bl a

- bibehållande av gamla stadsplanens rutnätsmönster i innerstaden.

Gator som av någon anledning inte upplåts för biltrafik bör bestå som gå- eller cykelgator.

- bibehållande av småskaligheten genom begränsad byggnadshöjd, måttlig storlek på byggnader, riklig grönska och småaffärsverksamhet.
- bibehållande av slutna gårdsbildningar, trädgårdar och planteringar. Innergårdar och parkeringsplatser på dessa bör inte asfalteras el dyl.
- bibehållande av olika byggnaders ursprungliga funktion. Många av de bevaransvärda byggnaderna är bostadshus, i innerstaden ofta kombinerade med affärsverksamhet i gatuplanet. Vid sidan av de kulturhistoriska skälen för bevarande är det ren kapitalförstöring att inte rusta upp och underhålla beboeliga hus.
- bibehållande av uthusbyggnader. Dessa är i hög grad miljöskapande och hjälper till att skapa en småskalighet och slutna gårdsbildningar.
- bibehålla tydliga drag i lokal byggnadstradition. Ett sådant är utan tvekan användandet av Glavaskiffer som takmaterial. De både gedigna och hållbara skifferplattorna finns ännu kvar på flertalet äldre byggnader i innerstaden.
- nybebyggelse bör ansluta till befintlig ifråga om placering, utformning, material- och färgval samt i övrigt följa lokal byggnadstradition i största möjliga utsträckning.

Grunden för ett framgångsrikt förvaltande av äldre miljöer ligger i det allmänna hänsynstagande som enskilda medborgare, institutioner och företag visar. Förödande ingrepp beror till stor del på bristande kunskap om äldre tiders levnadssätt, arbetsmetoder och material. Kommunala myndigheter måste i ökad utsträckning satsa på rådgivning till enskilda mark- och fastighetsägare, informera om låne- och bidragsbestämmelser för upprustning av äldre bebyggelse samt presentera en enhetlig syn på bevarandefrågorna för att skapa förståelse hos kommuninnevånarna och undvika missförstånd.

Ett kommunalt ägande är inte alltid en förutsättning för bevarande. Kommunen har också ett myndighetsansvar och även om befintlig kulturhistorisk lagstiftning är förhållandevis svag är det angeläget att

den används konsekvent och med eftertryck. Det är viktigt att kommunen inte frångår sig möjligheten att styra bebyggelsens utformning med hjälp av byggnadslag och byggnadsstadga (tillämpning av 28, 29 och 38 §§ BS). Det kommunala planmonopolet ger redan idag kommunen stora möjligheter att reglera bebyggelse och byggnadsrätter. Sedan 1976 finns i samband med detaljplanearbete möjlighet till bevarandesynpunkter genom tillämpning av Q- och q-bestämmelser. För den händelse osäkerhet uppstår i antikvariska ärenden är läns museet eller länsstyrelsen (länsantikvarien) beredda att fungera som remissinstanser.

Förändringar av särskilt värdefulla byggnader eller byggnadsmiljöer bör, genom byggnadsnämnds eller kulturnämnds försorg, regelmässigt dokumenteras med arkivbeständiga svart-vita fotografier och i vissa fall också ritningar.

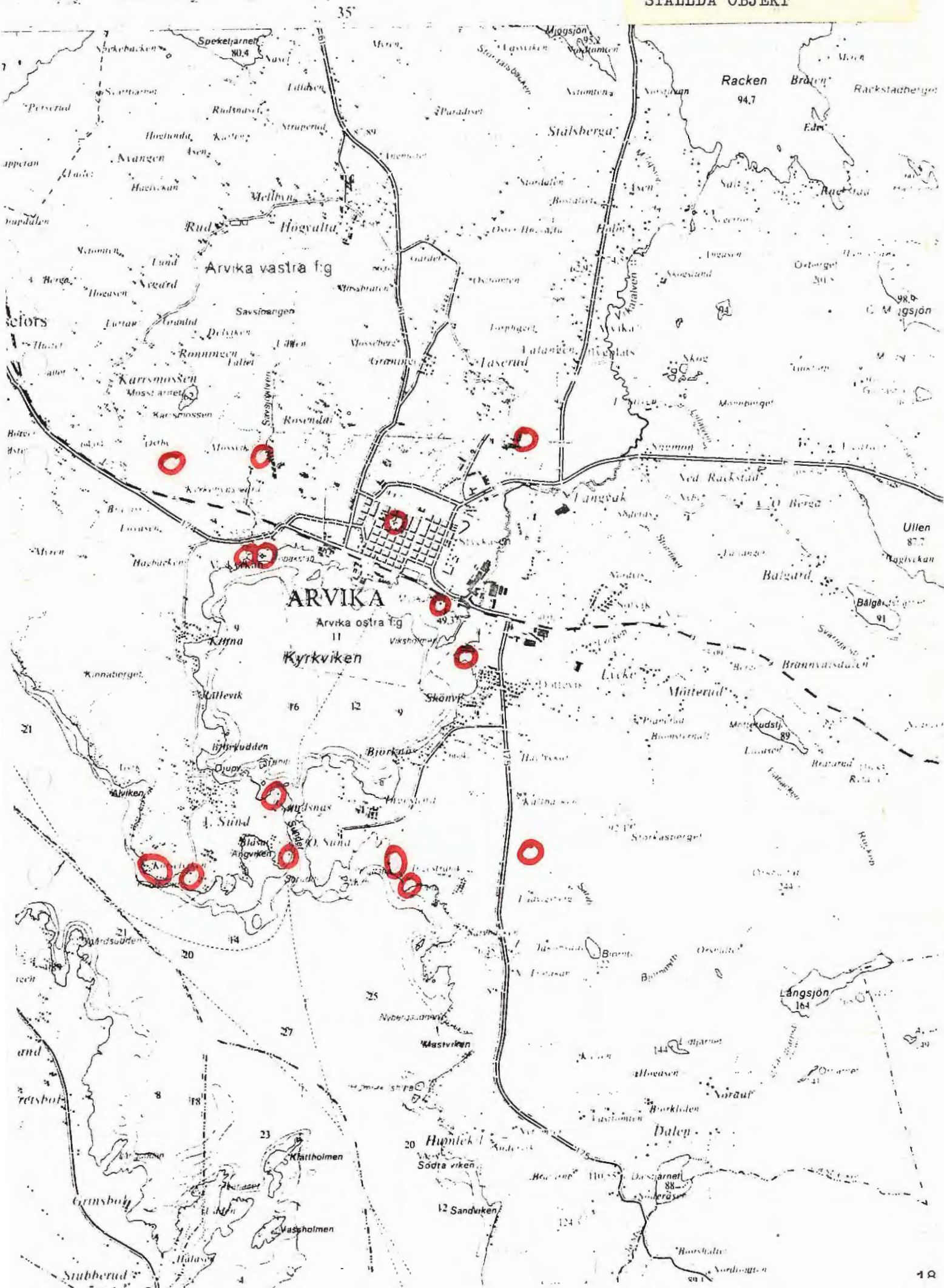
ÖVRIGT SÄKERSTÄLLANDE

Inom det område som inventerats finns vissa anläggningar som erhållit säkerställande genom någon speciallagstiftning. För dessa fordras omfattande samråd med respektive myndighet redan på ett tidigt stadium vid eventuella förändringar. Följande anläggningar omfattas av kulturhistorisk lagstiftning (se karta 6):

Gravrösen vid Ingestrand (Arvika sn fornlämning nr 6 och 7) omfattas av fornminneslagen från 1942. Förändringar på eller i närheten av rösen fordrar tillstånd från länsstyrelsen (länsantikvarien).

Hällkista vid Dotteviksmossen (Arvika sn fornlämning nr 17) omfattas av fornminneslagen från 1942. Förändringar på eller i närheten av hällkistan fordrar tillstånd från länsstyrelsen (länsantikvarien).

Stensättning vid Vik (Arvika sn fornlämning nr 5) omfattas av fornminneslagen från 1942. Fornlämningens läge på ekonomiska kartan synes vara felaktigt emedan stensättningen är belägen på den södra udden ca 150 meter sydväst om markerad plats. Förändringar på eller i närheten av stensättningen fordrar tillstånd från länsstyrelsen (länsantikvarien).

Gravröse vid Sågudden (Arvika sn fornlämning nr 4) omfattas av fornminneslagen från 1942. Förändringar på eller i närheten av röset fordrar tillstånd från länsstyrelsen (länsantikvarien).

Milstolpe vid sjukhuset (Arvika sn fornlämning nr 24) omfattas av fornminneslagen från 1942. Förändringar på milstolpen eller i dess omedelbara närhet fordrar tillstånd från länsstyrelsen (länsantikvarien).

Arvika östra kyrka omfattas av kungörelsen rörande det offentliga byggnadsväsendet från 1920. Interiöra eller exteriöra förändringar på kyrkobyggnaden fordrar tillstånd från riksantikvarieämbetet.

Kolerakyrkogård vid Sävsjölven (Arvika sn fornlämning nr 30) omfattas av fornminneslagen från 1942. Förändringar på kyrkogården eller i dess närhet fordrar tillstånd från länsstyrelsen (länsantikvarien).

Minnessten vid Prästängen (Arvika sn fornlämning nr 32) omfattas av fornminneslagen från 1942. Förändringar på eller i närheten av minnesstenen fordrar tillstånd från länsstyrelsen (länsantikvarien).

Arvika västra kyrka omfattas av kungörelsen rörande det offentliga byggnadsväsendet från 1920. Interiöra eller exteriöra förändringar på kyrkobyggnaden fordrar tillstånd från riksantikvarieämbetet.

Arvika västra kyrkogård och de byggnader som är belägna på kyrkogården omfattas av begravningskungörelsen från 1963. Väsentliga förändringar fordrar tillstånd från länsstyrelsen (planenheten).

Hällkista, gravrösen och gravfält vid Körselviken (Arvika sn fornlämning nr 18, 19, 35, 36 och 15) omfattas av fornminneslagen från 1942. Förändringar på eller i närheten av fornlämningarna fordrar tillstånd från länsstyrelsen (länsantikvarien).

Gravrösen vid Sundsnäs (Arvika sn fornlämning nr 13) omfattas av fornminneslagen från 1942. Förändringar på eller i närheten av rösena fordrar tillstånd från länsstyrelsen (länsantikvarien).

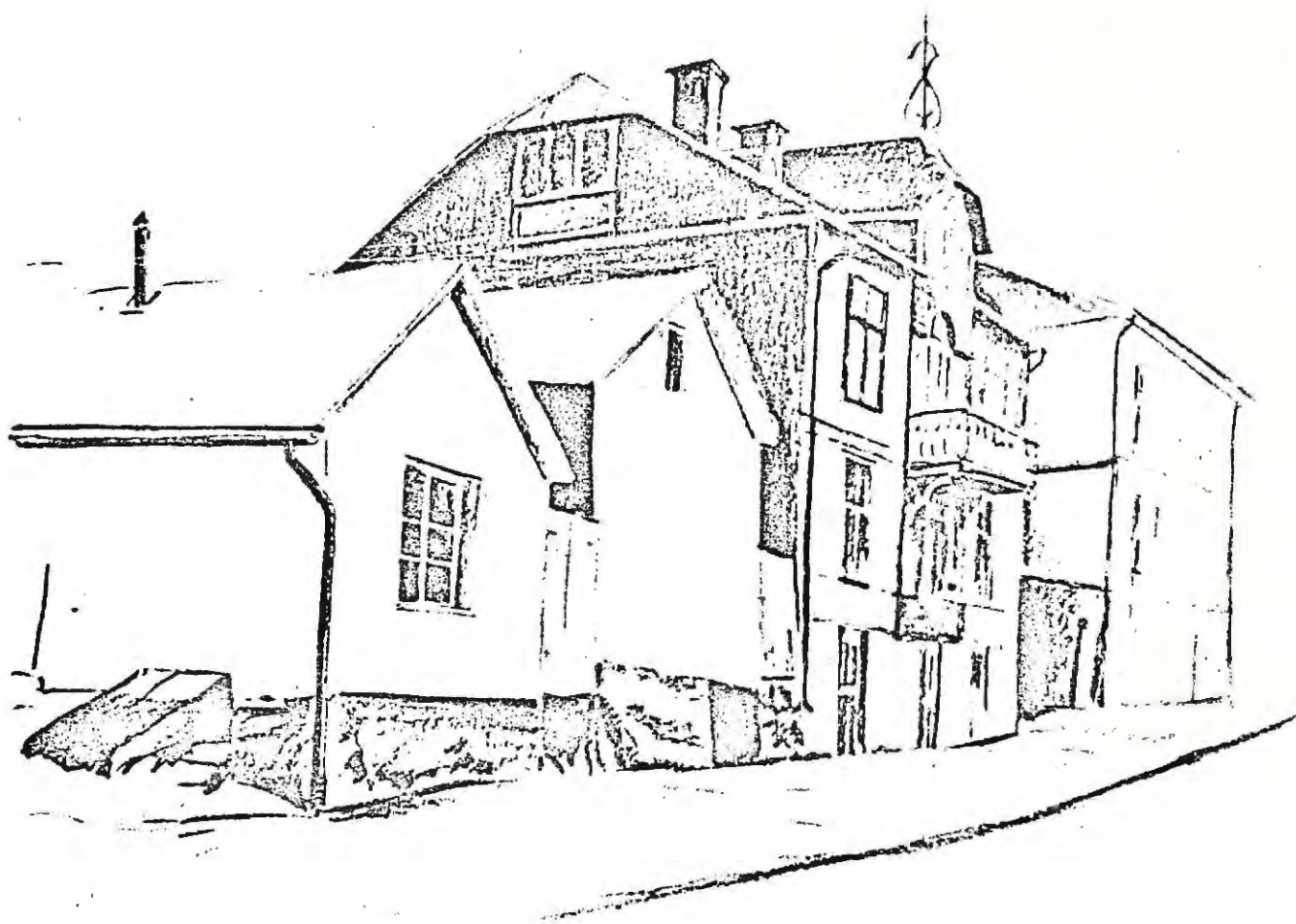
Gravröse vid Blåsut (Arvika sn fornlämning nr 16) omfattas av fornminneslagen från 1942. Förändringar på eller i närheten av röset fordrar tillstånd från länsstyrelsen (länsantikvarien).

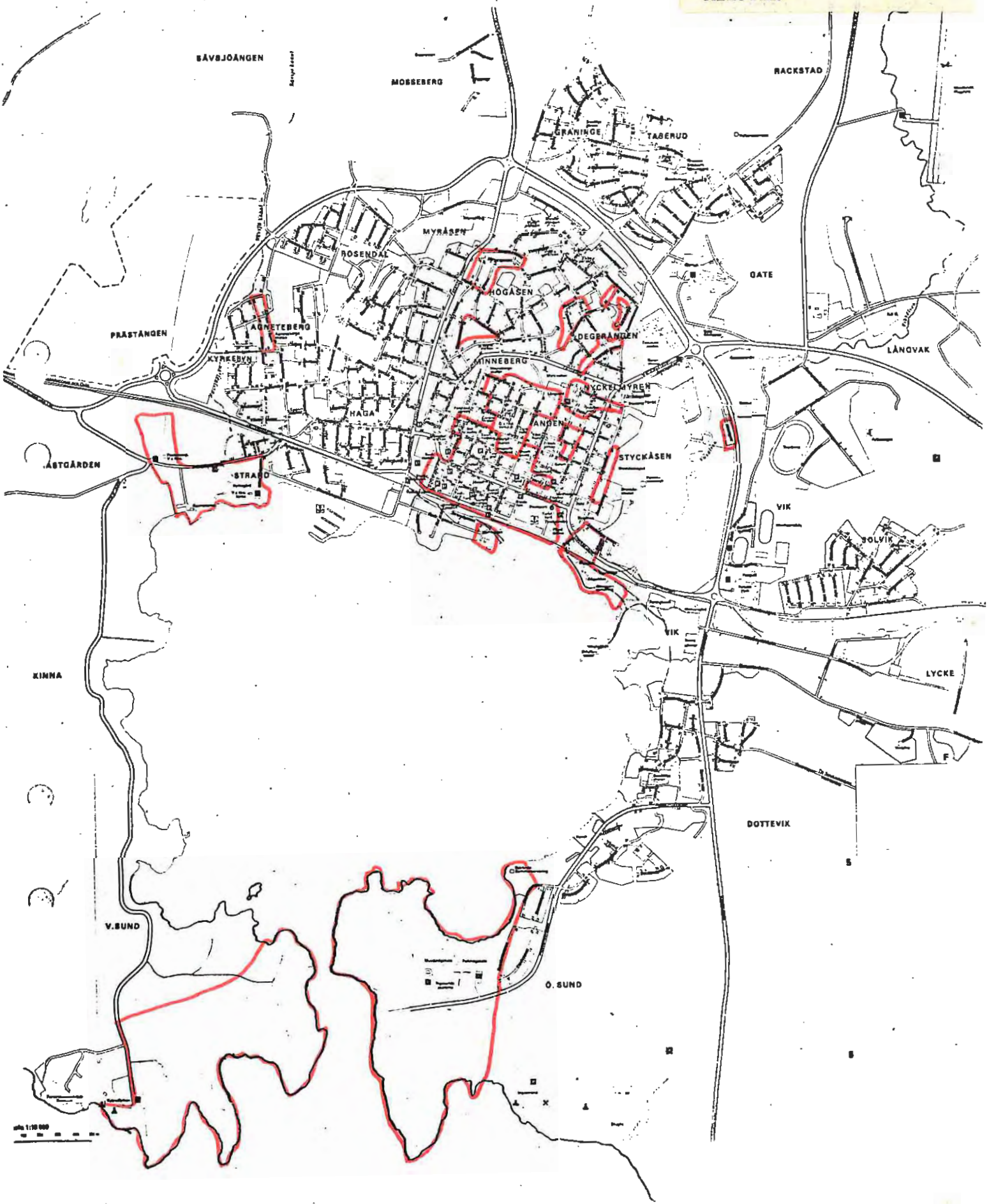
Slutligen bör påpekas fornminneslagens 8 § vilken gäller all mark "anträffas under grävning eller annat arbete fast fornlämning som ej förut

varit känd, skall arbetet i vad det rör fornlämningen omedelbart avbrytas och den som leder arbetet utan dröjsmål göra anmälan om förhållandet hos länsstyrelsen".

MILJÖER

Bearbetningen av det befintliga underlagsmaterialet och den kompletterande fältinventeringen har resulterat i att sammanlagt 19 miljöer har pekats ut såsom angelägna att bevara bl a med stöd av den nya lydelsen av § 38 BS (se karta 7 samt mer detaljerad adresskarta över Arvika tätort).

MILJÖ 1

Läge: Väster om Sävsjövägen och Agnetebergs skola. Miljön begränsas av Sävsjövägen - Brunnsvägen - Kolonigatan - Brunnsbusvägen.

Omfattning: Miljön omfattar stadsägorna 220 B, 216 O, 216 M, 216 N, 216 A-D

Planförhållanden: Gällande stadsplan fastställd 1978. Nuvarande bebyggelse överensstämmer med stadsplanens intentioner.

Beskrivning: Miljön består av sammanlagt 6 stycken 2 1/2-vånings hyreshus och 6 stycken friliggande 1 1/2-plansvillor. Tre av hyreshusen är byggda 1956 - 57 medan övriga byggnader är uppförda under slutet av 1940- och början av 1950-talet. Hyreshusen är byggda av betong med putsade fasader i vit, grå, grön eller brun färg medan villorna är trähus som putsats vita eller grå.

Stadsäga 220 B består av 3 identiskt lika hyreshus med vart och ett bestående av 3 huskroppar förskjutna i sidled till varandra. Husen är försedda med inredd vind och fönsterkupor på takfallen. Några av huskropparna har utanpåliggande balkonger.

Stadsäga 216 O består av 3 identiskt lika hyreshus varav det sydligaste tidigare inrymt en matvaruaffär. Husen är försedda med inredd vind och fönsterkupor på takfallen. Byggnaderna har utanpåliggande balkonger på gavlar eller gårdsfasader. De tre trapphusen i varje byggnad är försedda med fasadtegel.

Villorna utmed Kolonigatan uppvisar stora likheter med varandra även om de inte är helt identiska. Några är försedda med garage i källaren, vid andra har fristående garage byggts på gården. Några av byggnaderna har utanpåliggande balkonger på gavlarna.

Exteriört är byggnaderna i stort sett oförändrade sedan byggnadstiden.

Rekommendationer: Miljöns största värde ligger i de tre husgruppernas enhetlighet och byggnadernas oförvanskade exteriörer. Miljön utgör en god representant för den typ av villor och hyreshus som uppfördes under 1940- och 1950-talen.

Ytterligare bostadsbebyggelse inom miljön bör endast tillåtas på stadsäga 216 L. Denna bör noggrant anpassas till omgivande byggnader vad gäller placering, utformning, byggnadshöjd, material- och färgval. För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska minska är det viktigt bl a att

- de tre husgrupperna även framdeles behandlas som tre helheter
- undvika förändringar som stör miljöns helhetsbild

- byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
- byggnadernas exteriörer med fönsterplaceringar o dyl inte förvanskas
- ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
- ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
- ursprungliga tvåluftsfönster bibehålls.

Säkerställande: Vid omarbetning av stadsplanen bör byggnadsrätten begränsas till befintliga byggnader. Tillämpning av § 38 BS avseende områden.

Vård: Fortsatt utnyttjande för bostadsändamål och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande.

MILJÖ 2

- Läge:** Utmed Mikaeligatan och Prästgårdsvägen.
- Omfattning:** Stadsäga 3434 - 3436, 3439, 3440 - 3444, 3319, 6012 och 6469
- Planförhållanden:** Gällande stadsplan för kyrko- och kyrkogårdsområdet fastställd 1952. Huvudplan för kyrkogården enligt begravningskungörelsen 1979. Nuvarande markanvändning överensstämmer med stadsplanens intentioner. För området norr om Prästgårdsvägen saknas stadsplan.
- Beskrivning:** Miljön består av Arvika västra kyrka med kyrkogård, gravkapell, krematorium, sockenstuga, förvaltningsbyggnader, garage och förråd. Norr om Prästgårdsvägen ligger prästgården med två ytterligare boningshus, ladugård och uthusbyggnader. Kyrkan är med sitt nuvarande utseende troligen från 1739 medan övriga byggnader härstammar från 1800- och 1900-talen.
- Kyrka och gravkapell är stenbyggnader som putsats vita. Förutom den vitmålade prästgården är det i övrigt genomgående faluröda träbyggnader med fasader av timmer eller stående träpanel. Samtliga byggnader används som bostäder eller arbetsplatser med undantag för några av uthusbyggnaderna vid prästgården där den nuvarande funktionen är mer osäker.
- Rekommendationer:** Miljöns största värde ligger i de enskilda byggnadernas oförvanskade exteriörer. Hit hör exempelvis kyrkan, gravkapellet och sockenstugan liksom några av uthusbyggnaderna vid prästgården. Ur historisk synpunkt är också den nära kontakten mellan kyrkplats och prästgård med lantbrukskaraktär viktig.
- Eventuella interiöra eller exteriöra förändringar på kyrkobyggnaden kräver tillstånd från riksantikvarieämbetet. Väsentliga förändringar på kyrkogården kräver tillstånd från länsstyrelsen.
- För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska minska är det viktigt bl a att
- undvika verksamheter som kan verka störande på kyrko- och kyrkogårdsområdets speciella karaktär
 - byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
 - byggnadernas exteriörer inte förvanskas
 - ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
 - ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls.
- Säkerställande:** Kyrkobyggnaden omfattas av kungörelsen rörande det offentliga

byggnadsväsendet från 1920. Kyrkogården omfattas av begravningskungörelsen från 1963.
För miljön som helhet bör tillämpas § 38 BS avseende områden.

Vård:

Fortsatt utnyttjande för bostadsändamål eller som arbetsplats och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande av flertalet byggnader. För ett bostadshus och några uthus vid prästgården fordras dock åtgärder av mer omfattande slag.

MILJÖ 3

- Läge:** Utmed Mejerigatan, Gästgivarevägen och Tjäderstigen. Miljön begränsas i norr av Högåsvägen och i söder av Myråsvägen.
- Omfattning:** Miljön omfattar kv Trasten tomt 1 - 4 (stadsäga 749 U), 5 (stadsäga 749 V), 6 (stadsäga 749 X), 7 (stadsäga 749 Y), kv Svalan tomt 1, 3 - 16, kv Bofinken tomt 5 - 11, 12 (stadsäga 859 G) och 13 (stadsäga 859 F).
- Planförhållanden:** Gällande stadsplaner fastställda 1952 och 1962. Nuvarande bebyggelse överensstämmer med stadsplanernas intentioner.
- Beskrivning:** Miljön består av sammanlagt 39 stycken friliggande 1 1/2- eller 2-plans villor. Med undantag för ett är samtliga byggda under andra hälften av 1940-talet eller början av 1950-talet. 1 1/2-planshusen utgör enfamiljsbostäder medan 2-planshusen är avsedda för två familjer. Husen uppvisar stora likheter med varandra även om de inte är helt identiska.
- Flertalet hus är av trä och samtliga har putsade fasader i vit, grå, grön eller blå ton. Många är försedda med garage i källaren men i några fall har garage inrympts i tillbyggnader.
- Smärre förändringar har skett på flera byggnader sedan byggnadstiden men i huvudsak har ursprungliga exteriörer bevarats.
- Rekommendationer:** Miljöns största värde ligger i husens enhetlighet och de tämligen oförvanskade exteriörerna. Byggnaderna utgör goda representanter för det byggnadssätt och den byggnadsstil som var förhärskande under 1940- och 1950-talen.
- Någon ytterligare bostadsbebyggelse inom miljön är inte önskvärd. För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska minska är det viktigt bl a att
- husgruppen även i framtiden behandlas som en helhet
 - byggnadernas placering på tomten bibehålls
 - byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
 - byggnadernas exteriörer med fönsterplaceringar, ingångar o dyl inte förvanskas
 - ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
 - ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
 - ursprungliga fönstertyper bibehålls

Säkerställande: Vid omarbetning av stadsplanen bör byggnadsrätten begränsas till befintliga byggnader.
Tillämpning av § 38 BS avseende områden.

Vård: Fortsatt utnyttjande för bostadsändamål och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande.

MILJÖ 4

Läge: Öster om Thermiavägen, väster om Triangelvägen.

Omfattning: Miljön omfattar kv Spisen stadsäga 751 J.

Planförhållanden: Gällande stadsplan fastställd 1952. Nuvarande bebyggelse överensstämmer med stadsplanens intentioner.

Beskrivning: Miljön består av 6 stycken identiskt lika 1-plans radhuskroppar uppförda 1943 - 44. Den nordligaste huskroppen är sammanbyggd med central pannrums- och tvättstugueanläggning som betjänar samtliga hus i gruppen. Varje huskropp rymmer 5 stycken enfamiljsbostäder.

Husen är byggda med stomme av trä och fasader av stående panel som målats i kraftig gul, grön, grå och blå färg. Exteriört är husen oförändrade sedan byggnadstiden med undantag för skärmtak som uppförts på flera av dem under 1970-talet.

Rekommendationer: Miljöns största värde ligger i husens enhetlighet och de oförvanskade exteriörerna. De utgör sannolikt de enda representanterna i Arvika tätort för denna typ av husbyggnad från 1940-talet.

Någon ytterligare bebyggelse inom miljön är inte önskvärd. För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska minska är det viktigt bl a att

- husgruppen även framledes behandlas som en helhet
- byggnadernas placering gentemot gatan bibehålls
- byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
- byggnadernas exteriörer med fönsterplaceringar, ingångar o dyl inte förvanskas
- ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
- ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
- ursprunglig fönstertyp bibehålls

Säkerställande: Tillämpning av § 38 BS avseende områden.

Vård: Fortsatt utnyttjande som helårsbostad och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande.

MILJÖ 5

- Läge:** Norr om Centrum och söder om Minnebergsskogen. Miljön begränsas av Minnebergsskogen - Östra Esplananden - Hamngatan - Skolgatan - Köpmangatan
- Omfattning:** Miljön omfattar kv Örnen tomt 2,5, kv Tallåsen tomt 6, hela kvarteren Falken, Gladan, Furuhov, Vågen, Höglunda, Missionen, Rektorn, Gymnasten, Åkaren, Höken, Uven samt Arvika östra kyrka.
- Planförhållanden:** Gällande stadsplan för kv Örnen fastställd 1935, kv Falken 1923 och 1977, kv Tallåsen 1956, kv Gladan 1977, kv Furuhov 1959 och 1977, kv Vågen 1941, kv Höglunda 1966, kv Missionen 1923, kv Rektorn 1946, kv Gymnasten, kv Åkaren, Höken, Uven och Arvika östra kyrka 1923. Nuvaranden bebyggelse överensstämmer med stadsplanernas intentioner.
- Beskrivning:** Miljön består huvudsakligen av en- och tvåfamiljsvillor i 1-, 1½- eller 2-våningshus av trä med putsade eller panelade fasader. På ömse sidor om Tingsgatan finns flera allmänna byggnader omgivna av större parkliknande gårdar. Nuvarande bebyggelse härstammar i stor utsträckning från decennierna kring sekelskiftet 1900.
- Villorna i kvarteren Örnen, Uven, Falken och Furuhov ligger oftast indragna från gatan i relativt stora trädgårdar. Flera har rikt utsmyckad träarkitektur med tinnar, torn, verandor och burspråk. Till de mer framträdande hör husen i kv Örnen 2, kv Uven 2 och 3 och 1920-talsvillan med säteritak i kv Furuhov 5.
- Bebyggelsen utmed Gunnarskogsgränd är tätare och intimare. Detta beror dels på att boningshusen är mindre och belägna närmare gator dels på att tomterna också är mindre och ofta dessutom bebyggda med olika uthus. I kvarteren Åkaren och Höglunda är husen av varierat utseende men karaktären av landsbygd har bibehållits. De flesta husen har flyttats hit från från Gunnarskogs socken kring sekelskiftet.
- De allmänna byggnaderna är uppförda i betydligt större skala än bostadshusen. De domineras av östra kyrkan, ritad av arkitekter Ivar Tengbom och invigd 1911, Solbergaskolan (tidigare Högre allmänläroverket) invigt 1933 med tillhörande gymnastikhus och vårdhem från 1960-talet. I kvarteret Vågen finns dessutom det tidigare sjukhuset från 1923 som numera används som långvårdsklinik.
- Rekommendationer:** Miljöns största värde ligger i den väl sammanhållna bebyggelsen från tiden kring sekelskiftet 1900 och enskilda byggnaders tämligen oförvanskade exteriörer. Flera av dem har ett högt kulturhistoriskt egenvärde förutom det mer samlade miljövärdet. Förutom själva byggnaderna finns på flera tomter bevaransvärda inslag som planteringar och trästaket.

Eventuella interiöra eller exteriöra förändringar på kyrkobyggnaden kräver tillstånd från riksantikvarieämbetet.

Förtätning av bebyggelsen inom miljön är inte önskvärd. De tomter som idag är tomma, exempelvis kv Falken tomt 1 och kv Furuhov tomt 1 bör bebyggas med hus som noggrant anpassas till omgivande byggnader vad gäller placering, utformning, byggnadshöjd, material och färgval. Det befintliga kvartersmönstret som rutnät bör bibehållas. Den räta linjen med synkontakt mellan kyrkan och järnvägsstationen bör inte förvanskas genom störande skyltar eller blickfångskonkurrerande byggnader. Den begränsade byggnadshöjden som befintliga byggnader idag bildar bör bibehållas. För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska minska är det viktigt bl a att

- undvika förändringar som stör miljöns helhetsbild
- byggnadernas placering på tomten bibehålls
- byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
- byggnadernas exteriörer med fönsterplaceringar, dörrar, verandor, fasadutsmyckningar o dyl inte förvanskas
- ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
- ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
- ursprungliga fönstertyper bibehålls

Säkerställande: Kyrkobyggnaden omfattas av kungörelsen rörande det offentliga byggnadsväsendet från 1920.

Vid omarbetning av stadsplaner bör byggnadsrätten för det kulturhistoriskt värdefulla husen begränsas till befintliga byggnader. Stadsplanebeteckningar för kulturhistoriskt bevarande (Q eller q) bör åsättas i första hand de tomter/byggnader som bedömts vara av högt kulturhistoriskt värde.

Tillämpning av § 38 Byggnadsstadgan avseende områden.

Vård: Fortsatt utnyttjande för bostadsändamål eller som arbetsplatser och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande av flertalet byggnader. I något enstaka fall, exempelvis kv Furuhov samt 7 fordras dock åtgärder av mer omfattande slag.

MILJÖ 6

Läge: Arvika innerstad. Miljön begränsas av Tingsgatan - Skolgatan - Östra Esplanaden - Tivoliplatsen - Nordvästra stambanan - Badhusparken - Magasinsgatan.

Omfattning: Miljön omfattar hela kvarteren Teatern, Mätaren, Klockaren, Stuart, Paradiset, Veterinären, Knappen, Fabriken, Tigern, Gästgivaren, Apotekaren, Vakten, Arken, Badhuset, Liljan, Fogden, Juvelen, Läkaren, Pilen, Styvern, Hatten, Furan, Posten, Bagaren, Bryggaren, Garvaren, Stora Torget, Järnvägsstationen, Stadsparken, kv Skepparen tomt 1-4, kv Greven tomt 1, kv Elgen tomt 4,5 och kv Orgeln tomt 8.

Planförhållanden: Gällande stadsplan för kv Teatern fastställd 1923, kv Mätaren 1976, kv Klockaren, Stuart, Paradiset, Knappen, Fabriken, Tigern, Gästgivaren 1923, kv Veterinären 1969, kv Apotekaren 1923 och 1961, kv Vakten 1969, kv Arken 1923 och 1965, kv Badhuset 1956, kv Liljan 1960, kv Fogden 1963, kv Juvelen 1947, 1960 och 1964, kv Läkaren, Pilen 1923, kv Styvern 1980, kv Hatten 1968, kv Furan, Bryggaren, Garvaren och Stadsparken 1923, kv Posten, Bagaren och Stora Torget 1941, kv Orgeln 1947 kv Skepparen 1968, kv Elgen 1963 och kv Greven 1969.

Nuvarande bebyggelse överensstämmer med äldre stadsplaners intentioner medan de som fastställdes under 1960-talet oftast förutsätter sanering av kvarteren och nybyggnation. I stadsplanen för kvarteret Styvern har planbeteckningar för kulturhistoriskt bevarande (q) använts för två byggnader. Förslag till nya stadsplaner för kvarteren Fabriken, Knappen. Veterinären är under utarbetande 1981.

Beskrivning: Miljön består av tät innerstadsbebyggelse med hus av olika ålder och utseende. I de centrala delarna kring Stora Torget är husen ofta sammanbyggda till slutna kvarter där enstaka trähus i två våningar från slutet av 1800-talet blandas med stenhus i 3-4 våningar från sekelskiftet 1900 och tegel- och betonghus från 1950-1970-talen.

I kvarteren utmed Storgatan och Kyrkogatan finns huvuddelen av Arvikas detaljhandel, kontor, banker och service. Äldre byggnader innehåller ofta affärer i gatuplanet och bostäder i övre våningsplan medan de nyare affärsenheterna ibland upptar hela tomter för handel och bilparkering. Äldre tids-typiska köpmansgårdar finns vid Storgatan i kvarteren Fogden 3 och Furan 3, bägge med magasin mot Köpmangatan. Stenhusarkitekturen dominerar i kvarteren kring torget där byggnadsfasaderna ofta är dekorerade med kvaderindelningar i bottenplanet och pilastrar och halvkolonner i övriga våningar. Till de mer utmärkande hör kv Posten 1,4,6, kv Läkaren 3,4,5 och Juvelen 3,4. En mer samlad trähusbebyggelse finns framför allt i kvarteret Pilen där gatufasaderna med affärer och bostäder blandas med gårdsbildningar med enklare uthus och förråd. Avrivna tomter finns utmed Järnvägsgatan.

Norr om Kyrkogatan är bebyggelsen glesare, kvarteren öppnare, husen oftast fristående och vegetationen rikare. Byggnadernas funktion är också en annan, här dominerar bostäderna och antalet affärer är ytterst få. Även här är dock byggnaderna av olika ålder och utseende men trähusen är fler än i de centrala delarna. I synnerhet märks bebyggelsen utmed Fabriksgatan. Från Stuartgården i väster följer en rad av 1800-talshus österut till kvarteret Elgen på Ängen-området. Bostadshusen är vanligen belägna intill och längs med gatan med tillhörande gårdar och uthus inne i kvarteren. Husen är en- eller tvåvånings panelklädda timmerbyggnader försedda med skiffertak.

Denna bebyggelse har utlöpare vid Hantverksgatan, Hamngatan och Östra Esplanaden och är den största sammanhängande enheten av ännu bevarad 1800-talsbebyggelse i Arvika. Vid den sistnämnda gatan finns också några större stenhus från början av 1900-talet som kv Arken 4, kv Klockaren 2 och 3.

Till de parkliknande områdena i Arvika hör esplanaderna av vilka Östra Esplanaden är den mest utvecklade och karakteristiska. Området söder om denna upptas av Stadsparken, som anlades på 1911 års utställningsområde, Tivoliplanen. I parken finns planteringar, en pergola samt några konstverk.

Rekommendationer:

Miljöns största värde ligger i innerstadens småskalighet, det välbevarade rutnätsmönstret från grundandet 1811, blandningen av äldre trä- och stenhusebebyggelse och enskilda byggnaders oförvanskade exteriörer. Många av dem är goda representanter för sin tids byggnadsstil och -skick. Förutom själva byggnaderna finns ända in i de centralaste kvarteren bevarade gårdsbildningar av äldre typ.

Inom miljön finns på flera håll avrivna tomter på vilka nybyggnation planeras. För att den historiska kontinuiteten ska kunna bevaras är det viktigt att nya byggnader är känsliga lägen noggrant anpassas till befintliga i fråga om placering, utformning, byggnadshöjd, material- och färgval.

Det är också viktigt att det ursprungliga rutnätsmönstret i kvartersindelningen kan bibehållas. Den räta linjen med synkontakt mellan kyrka och järnvägsstation bör inte förvanskas genom störande skyltar eller blickfångskonkurrerande byggnader. Den begränsade byggnadshöjden som befintliga byggnader idag bildar bör bibehållas.

De gröna vegetationsstråken utmed vissa gator bör bibehållas och i förekommande fall kompletteras.

För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska minska är det viktigt bl a att

- undvika förändringar som stör innerstadens helhetsbild
- gårdsbildningar med uthusbyggnader bevaras
- byggnadernas placering på tomterna bibehålls
- byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls

- byggnadernas exteriörer med fönsterplaceringar, dörrar verandor, fasadutsmyckningar, snickerier o dyl inte förvanskas
- ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
- ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
- ursprungliga fönstertyper bibehålls

Säkerställande:

Vid omarbetning av stadsplaner bör byggnadsrätten för de kulturhistoriskt värdefulla husen begränsas till befintliga byggnader. Stadsplanebestämmelser för kulturhistoriskt bevarande (Q eller q) bör åsättas i första hand de tomter/byggnader som bedömts vara av högt kulturhistoriskt värde. Tillämpning av § 38 BS avseende områden. För Stuartgården bör utredning göras huruvida anläggningen bör förklaras som byggnadsminne.

Vård:

Fortsatt utnyttjande för bostadsändamål eller som arbetsplatser och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande av flertalet byggnader. Kring Fabriksgatan - Skolgatan i norra delen av miljön fordras dock mer omfattande åtgärder för många av byggnaderna. Detta gäller också vissa kvarter kring torget exempelvis kv Furan 1 och Läkaren 5.

MILJÖ 7

- Läge:** Vid Hamnplan
- Omfattning:** Miljön omfattar stadsäga 6341
- Planförhållanden:** Gällande stadsplan fastställd 1963 utgör inte något skydd för befintliga byggnader. Ny stadsplan utarbetas 1981. I denna föreslås byggnadsrätter för befintliga byggnader kompletterade med q-bestämmelser.
- Beskrivning:** Miljön består av 4 hamnmagasin med tillhörande kajområde. Enligt uppgift är tre av magasinerna uppförda omkring 1895 medan det fjärde är av senare datum.
- De tre äldre magasinerna är timmerbyggnader som klätts med faluröd stående träpanel och försetts med skiffertak. Två av dem är byggda i flera våningar med fönster på gav-larna. Det fjärde magasinet är en plankbyggnad med faluröd träpanel men med plåttak. I norra delen av denna finns kontor inrymt.
- Tidigare fanns i anslutning till de tre timmermagasinen ytterst på en av kajerna en kvadratisk paviljong, vilken dock härjades av brand 1981 och totalförstördes.
- I huvudsak har inte några stora förändringar skett på byggnaderna sedan byggnadstiden.
- Rekommendationer:** Miljöns största värde ligger i byggnadernas oförvanskade exteriörer och anknytningen till den tidigare livliga verksamheten vid hamnen.
- Ytterligare bebyggelse inom miljön bör inte tillåtas, förutom möjligen ett uppförande av en kopia av den nedbrunna paviljongen. I förslaget till ny stadsplan anges också att ett av de tre timrade magasinerna avses flyttas något österut. För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska minska är det viktigt bl a att
- byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
 - byggnadernas exteriörer med fönsterplaceringar, dörrar o dyl inte förvanskas
 - ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
 - ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
 - ursprungliga fönstertyper bibehålls
- Säkerställande:** I förslag till ny stadsplan har byggnadsrätt begränsats till befintliga byggnader och stadsplanebeteckning för kulturhistoriskt bevarande (q) använts. Tillämpning av § 38 BS avseende områden.

Vård:

De tre timrade magasinerna är i behov av mer omfattande åtgärder medan fortsatt användande och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande av det fjärde magasinet.

MILJÖ 8

- Läge:** På Ängen-området. Miljön begränsas av Jakobsgratan - Nygatan - Tingsgratan - Viksgatan.
- Omfattning:** Miljön omfattar kv. Snickaren tomt 13, kv Muraren tomt 2 och 3.
- Planförhållanden:** Gällande stadsplan fastställd 1964. Nuvarande bebyggelse i kvarteret Snickaren överensstämmer med stadsplanens intentioner. Stadsplanen förutsätter sanering av tomt 3 och gårdshuset på tomt 2 i kvarteret Muraren.
- Beskrivning:** Miljön består av sammanbyggda 3- och 4-vånings hyreshus uppförda 1957 i kvarteret Snickaren, 2 stycken 3-vånings hyreshus från 1904 respektive 1917 och 2 stycken 2-våningsbyggnader från 1800-talets sista år i kvarteret Muraren.
- De nio sammanbyggda huskropparna i kvarteret Snickaren är uppförda utmed Jakobsgratan, Nygatan och Viksgatan så att de bildar en kringbyggd gård med öppning mot Nordgatan. På innergården finns planteringar och parkeringsplatser för bilar. Husen är byggda av betong med fasaderna putsade i diskreta rödbruna och grå färger.
- På tomt 2 i kvarteret Muraren finns Arvika tätorts enda s k landshövdingehus. De bägge övre våningarna är uppförda av trä och åt Viksgatan med tre burspråk och ett profilerat mittparti (se foto). De bägge bostadshusen på tomt 3 i samma kvarter är träbyggnader med vitmålad stående träpanel. Det östra av husen har mot gården en tidstypisk snickarglädjeveranda medan det västra har bägge sina trapphus inklädda.
- Exteriört har byggnaderna i huvudsak bibehållit sitt ursprungliga utseende sedan byggnadstiden.
- Rekommendationer:** Miljöns största värde ligger i vardera kvarterens enhetlighet och byggnadernas oförvanskade exteriörer. Tidsmässigt skiljer sig de bägge kvarteren åt med bebyggelsen i kvarteret Snickaren som typisk exponent för 1950-talets byggnadsstil och kvarteret Muraren med bebyggelse från decennierna kring sekelskiftet 1900. De bägge husen på tomt 3 i kvarteret Muraren torde vara de enda egentliga resterna av den omfattande tvåvånings träbebyggelse som växte upp på Ängen-området under slutet av 1800-talet, som ett resultat av industrialiseringen och i synnerhet Arvikaverkens lokalisering till kvarteret Verkstaden.
- Ytterligare bostadsbebyggelse inom miljön bör inte tillåtas. För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska minska är det viktigt bl a att
- bebyggelsen i kvarteret Snickaren behandlas som en helhet
 - bebyggelsen i kvarteret Muraren behandlas som en helhet

- undvika förändringar som stör helhetsbilderna i de bägge kvarteren
- gårdsbildningar med uthusbyggnader bevaras
- byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
- byggnadernas exteriörer med fönsterplaceringar, dörrar, fasadutsmyckningar, verandor o dyl inte förvanskas
- ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
- ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
- ursprungliga fönstertyper bibehålls

Säkerställande: Vid omarbetning av stadsplanen för kvarteret Muraren bör byggnads rätt ges för befintliga byggnader.
Tillämpning av § 38 BS avseende områden.

Vård: För byggnaderna på tomt 3 i kvarteret Muraren krävs mer omfattande åtgärder medan fortsatt utnyttjande för bostadsändamål och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande av övriga byggnader.

MILJÖ 9

- Läge:** Öster om Minnebergsskogen utmed Norra Esplanaden, Viksgatan och Höviksgatan.
- Omfattning:** Miljön omfattar kv Arbetaren tomt 1 - 3, kv Svanen tomt 1 - 4, kv Lommen tomt 1 - 7, kv Storken tomt 1 - 4, kv Knarren tomt 1, kv Tranan tomt 14, 7, 8, kv Ejdern tomt 2 och 6.
- Planförhållanden:** Gällande stadsplan för kv Arbetaren fastställdes 1964 och förutsätter sanering av kvarteret.
- Gällande stadsplan för kvarteren Ejdern och Tranan är fastställd 1952. Nuvarande bebyggelse överensstämmer med stadsplanens intentioner.
- Gällande stadsplan för övriga kvarter härrör från 1923 och nuvarande bebyggelse överensstämmer med stadsplanens intentioner.
- Beskrivning:** Miljön består av ett 20-tal 1 1/2 - 2 1/2-plansvillor med tillhörande uthusbyggnader. Bostadshusen byggdes som en- eller flerfamiljsbostäder kring sekelskiftet 1900.
- Husen är uppförda med stomme av trä och putsade eller panelade fasader. Färgsättningen är varierande med övervägande beige, vit och gul färg. Flera av tomterna omgärdas av äldre trästaket.
- Med undantag för enstaka hus i kv Tranan och Svanen är samtliga bebodda. Exteriört har förhållandevis små förändringar skett sedan byggnadstiden.
- Rekommendationer:** Miljöns största värde ligger i helhetskaraktären av ett villaområde från sekelskiftet samt de enskilda byggnadernas oförvanskade exteriörer. Miljön är tätortens bäst bevarade husgruppering från tidigt 1900-tal. Förutom själva byggnaderna finns på flera tomter bevaransvärda inslag som planteringar och trästaket.
- Ytterligare bebyggelse inom miljön kan tillåtas på Tranan tomt 7 och Storken tomt 4 under förutsättning att den noggrant anpassas till omgivande byggnader vad gäller placering, utformning, byggnadshöjd, material- och färgval. För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska minska är det viktigt bl a att
- byggnaderna inom miljön även framdeles behandlas som en helhet
 - byggnadernas placering på tomten bibehålls
 - byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls

- byggnadernas exteriörer med fönsterplaceringar, ingångar o dyl inte förvanskas
- ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
- ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
- ursprungliga fönstertyper bibehålls

Säkerställande: Vid omarbetning av stadsplaner bör byggnadsrätten begränsas till befintliga byggnader.
Tillämpning av § 38 BS avseende områden.

Vård: I några fall krävs omfattande åtgärder för att befintliga byggnader ska kunna fortleva. Detta gäller exempelvis i kvarteren Svanen och Arbetaren samt gårdshuset i Tranan 8. I övrigt är ett fortsatt utnyttjande som helårsbostäder och normalt underhåll tillräckligt för bevarande.

MILJÖ 10

- Läge:** Väster om Taserudsgatan och utmed Fryksdalsvägen
- Omfattning:** Miljön omfattar kv Stenhuggaren tomt 9 - 12, kv Skomakaren tomt 7, 8, 9 (stadsäga 839 AC), 10 (stadsäga 754 AX), kv Skräddaren tomt 3 (stadsäga 839 AF) och 4.
- Planförhållanden:** Gällande stadsplan fastställd 1952. Nuvarande bebyggelse överensstämmer med stadsplanens intentioner.
- Beskrivning:** Miljön består av 6 stycken 2 1/2-vånings hyreshus och 4 stycken friliggande 2-plansvillor. Husen är byggda under 1940- och 1950-talen.
- Hyreshusen är parvis identiskt lika. Samtliga är byggda av betong med fasader putsade i vit, grå eller brun ton. 4 av husen har inredda vindar med fönsterkupor vid takfoten. Över trappuppgångarna på gatusidan finns små skärmtak. På gårdssidan finns utanpåliggande balkonger. Ett av husen skiljer sig åt genom att det i gatuplanet tidigare fanns kvartersbutik (numera kopieringsbyrå) och frisersalong.
- De fyra villorna byggdes under mitten av 1940-talet som tvåfamiljsbostäder i tidens funktionalistiska stil. Byggnaderna har stomme av trä och putsade fasader i grått.
- Exteriört är husen i huvudsak oförändrade sedan byggnadstiden med undantag för en tillbyggnad 1965 av Skomakaren 7.
- Rekommendationer:** Miljöns största värde ligger i enhetligheten och byggnadernas oförvanskade exteriörer. Med nuvarande utseende utgör de goda representanter för 1940-talets villa- och 1950-talets hyreshusbyggande.
- Någon ytterligare bebyggelse inom miljön är inte önskvärd. För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inteska minska är det viktigt bl a att
- husgruppen även framdeles behandlas som en helhet
 - byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
 - byggnadernas exteriörer med fönsterplaceringar, ingångar o dyl inte förvanskas
 - ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
 - ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
 - ursprungliga lägenhets- och trappfönster bibehålls
- Säkerställande:** Vid omarbetning av stadsplanen bör byggnadsrätt för villa-bebyggelsen begränsas till befintliga byggnader. Tillämpning av § 38 BS avseende områden.
- Vård:** Fortsatt utnyttjande som helårsbostäder och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande.

MILJÖ 11

Läge: Väster om Degerängsvägen, utmed Tallstigen och Fryksdalsvägen.

Omfattning: Miljön omfattar kv Tallen tomt 7 - 13, kv Vilan tomt 1 - 6, kv Hovslagaren tomt 8 (stadsäga 756 E), 9 (stadsäga 756 F), kv Färgaren 1 (stadsäga 756 G).

Planförhållanden: Gällande stadsplan fastställd 1952. Nuvarande bebyggelse överensstämmer med stadsplanens intentioner.

Beskrivning: Miljön består av 12 stycken 1- och 1 1/2-plansvillor, 3 stycken 2-vånings pensionärshem samt 3 stycken 2-vånings hyreshus. Byggnaderna är uppförda under 1940-talet.

Flertalet av villorna är enfamiljsbostäder och byggda med stomme av trä och putsade fasader men även stående träpanel förekommer. Några av 1-planshusen är av den typ med kvadratisk bottenplan, pyramidtak och halvmånformig takkupa som förekommer också på flera andra håll i tätorten.

De tre pensionärshemmen i Vilan 1 är i utformning identiska (förutom att ett av husen är kortare) och uppförda av betong med fasaderna vitputsade. Huskropparna har 2 - 3 trappuppgångar med fasadtegel kring ingångarna. Ett av dem har en mindre verkstadslokal inrymd i bottenplanet.

Hyreshusen är exteriört identiska, byggda av betong med putsade fasader i gul färgton. På det sydligaste av husen tillbyggdes 1959 en affärslokal. Över de två trappuppgångarna i varje huskropp finns smärre skärmtak.

Exteriört är samtliga byggnader i huvudsak oförändrade sedan byggnadstiden med undantag för affärstillbyggnaden på Hovslagaren 8.

Rekommendationer: Miljöns största värde ligger i enhetligheten och byggnadernas oförvanskade exteriörer. Husen utgör goda representanter för 1940-talets villa- och hyreshusbebyggelse. Ur kulturhistorisk synpunkt upplevs affärstillbyggnaden på Hovslagaren 8 som störande inslag och ett borttagande av den som eftersträvansvärt.

Någon ytterligare bebyggelse inom miljön är inte önskvärd. För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska minska är det viktigt bl a att

- de tre husgrupperna även framdeles behandlas som tre helheter
- byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
- byggnadernas exteriörer med fönsterplaceringar, ingångar o dyl inte förvanskas

- ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
- ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
- ursprungliga lägenhets- och trappfönster bibehålls

Säkerställande: Vid omarbetning av stadsplanen bör byggnadsrätt för villa-
bebyggelsen begränsas till befintliga byggnader.
Tillämpning av § 38 BS avseende områden.

Vård: Fortsatt utnyttjande som helårsbostäder och normalt under-
håll är tillräckligt för bevarande.

MILJÖ 12

- Läge:** Norr och väster om Degerängsvägen. Miljön begränsas av Christian Erikssons väg - Degerängsvägen - Nämndemansvägen.
- Omfattning:** Miljön omfattar kv Plåtslagaren tomt 13 - 17.
- Planförhållanden:** Gällande stadsplan fastställd 1952. Nuvarande bebyggelse överensstämmer med stadsplanens intentioner.
- Beskrivning:** Miljön består av 5 identiskt lika friliggande enplansvillor med vidbyggda garage/förråd. Husen är uppförda 1954 - 55 som enfamiljsbostäder.
- Byggnaderna har stomme av regelverk med bostadshusen klädda med stående träpanel och garage/förråd med liggande panel. Husen är hållna i diskreta färger i grå, grön eller blå ton.
- Exteriört är byggnaderna i stort sett oförändrade sedan byggnadstiden med undantag för två av dem där skärmtak tillbyggts 1973 resp 1974.
- Rekommendationer:** Miljöns största värde ligger i husens enhetlighet och deras oförvanskade exteriörer. De utgör goda representanter för 1950-talets villabyggande.
- Någon ytterligare bebyggelse inom miljön är inte önskvärd. För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska minska är det viktigt bl a att
- husgruppen även framdeles behandlas som en helhet
 - byggnadernas placering gentemot gatan bibehålls
 - byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
 - byggnadernas exteriörer med fönsterplaceringar o dyl inte förvanskas
 - ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
 - ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
 - ursprungliga tvåluftsfönster bibehålls
- Säkerställande:** Tillämpning av § 38 BS avseende områden
- Vård:** Fortsatt utnyttjande som helårsbostad och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande.

Läge: Lärkvägen - Christian Erikssons väg.

Omfattning: Miljön omfattar kv Träsnidaren tomt 1, kv Ciselören tomt 7 och kv Garaget tomt 1.

Planförhållanden: Gällande stadsplan fastställd 1952. Nuvarande bebyggelse överensstämmer med stadsplanens intentioner.

Beskrivning: Miljön består av 2 stycken 2 1/2 vånings hyreshus samt en garagebyggnad. Husen är uppförda 1952 - 55 i betong som putsats i grå, blå eller rödbrun färg.

Träsnidaren 1 består av 5 sammanbyggda huskroppar varav 4 är förskjutna i sidled till varandra. Byggnaden är försedd med inredd vind och fönsterkupor på takfallen. Över de 5 trappuppgångarna på gatusidan finns små skärmtak.

Ciselören 7 består av 4 sammanbyggda huskroppar varav 3 är förskjutna i sidled till varandra. De 4 trappuppgångarna på gårdssidan och den inredda vinden är av samma typ som i Träsnidaren 1. På gatusidan är byggnaden försedd med utanpåliggande balkonger och garage i källaren.

Garaget 1 inrymmer sammanlagt 14 garage i två plan.

Exteriört är byggnaderna i stort sett oförändrade sedan byggnadstiden.

Rekommendationer: Miljöns största värde ligger i husens enhetlighet och deras oförvanskade exteriörer. De utgör goda representanter för 1950-talets hyreshusbyggande.

Någon ytterligare bebyggelse inom miljön är inte önskvärd. För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska minska är det viktigt bl a att

- de tre husen även framdeles behandlas som en helhet
- byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
- byggnadernas exteriörer med fönsterplaceringar, ingångar o dyl inte förvanskas
- ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
- ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
- ursprungliga lägenhets- och trappfönster bibehålls
- ursprungliga skärmtak över trappuppgångarna bibehålls

Säkerställande: Tillämpning av § 38 BS avseende områden.

Vård: Fortsatt utnyttjande för bostads- och garageändamål och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande.

MILJÖ 14

- Läge:** Väster om länsväg 175 Arvika - Säffle.
- Omfattning:** Miljön omfattar stadsägorna 6345 J - M.
- Planförhållanden:** Gällande stadsplan fastställd 1974. Nuvarande bebyggelse överensstämmer med stadsplanens intentioner.
- Beskrivning:** Miljön består av 4 stycken 1- och 1 1/2-plansvillor uppförda som en- och tvåfamiljsbostäder för lantarbetare vid Viks gård. Tre av husen byggdes 1945 medan det sydligaste tillkom 1953.
- Husen är regelverkshus av trä med fasader av stående panel som målats i Falu rödfärg. Till husen hör smärre garage- och förrådsbyggnader.
- Exteriört är byggnaderna i huvudsak oförändrade sedan byggnadstiden.
- Rekommendationer:** Miljöns största värde ligger i bebyggelsegruppens enhetlighet och husens oförvanskade exteriörer. De fyra husen är de enda påträffade i sitt slag i Arvika tätortsområde.
- För att det kulturhistoriska värdet inte ska minska är det viktigt bl a att
- bebyggelsegruppen även framdeles behandlas som en helhet
 - byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
 - byggnadernas exteriörer med fönsterplaceringar o dyl inte förvanskas
 - ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
 - ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
 - ursprungliga fönstertyper bibehålls
- Säkerställande:** Tillämpning av 38 § BS avseende områden.
- Vård:** Fortsatt utnyttjande som helårsbostäder och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande.

MILJÖ 15

- Läge:** Väster om Parkgatan.
- Omfattning:** Miljön omfattar kv Räfstan tomt 1 och kv Bindaren tomt 3.
- Planförhållanden:** Gällande stadsplan fastställd 1954. Nuvarande bebyggelse överensstämmer med stadsplanens intentioner.
- Beskrivning:** Miljön består av 6 stycken identiskt lika 7-våningars punkthus uppförda 1958 - 59 som hyreshus av HSB.
- Husen är byggda av betong med fasaderna putsade i grå ton. Byggnaderna är försedda med utanpåliggande balkonger. På sydvästra hörnet av varje huskropp finns utvändiga brandstegar. Mitt i miljön finns central värmepannanläggning.
- Exteriört är byggnaderna oförändrade sedan byggnadstiden.
- Rekommendationer:** Miljöns största värde ligger i enhetligheten och byggnadernas oförvanskade exteriörer. De sex husen utgör de första höghusen i Arvika och lokaliseringen på en naturlig höjd som medger vidsträckt utsikt är karaktäristisk för 1950-talets punkthusbyggande.
- Någon ytterligare bebyggelse inom miljön är inte önskvärd. För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska minska är det viktigt bl a att
- husgruppen även framdeles behandlas som en helhet
 - byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
 - byggnadernas exteriörer med fönsterplaceringar, ingångar o dyl inte förvanskas
 - ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
 - ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
 - ursprungliga lägenhetsfönster bibehålls
- Säkerställande:** Tillämpning av § 38 BS avseende områden.
- Vård:** Fortsatt utnyttjande som helårsbostäder och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande.

MILJÖ 16

- Läge:** Utmed Styckåsvägen. Miljön begränsas av Tivoligatan - Landsväggsgatan - Museigatan - Nordvästra stambanan.
- Omfattning:** Miljön omfattar kv Köpmannen tomt 1 - 5, kv Ingenjören tomt 1 - 11.
- Planförhållanden:** Gällande stadsplan fastställd 1923. Nuvarande bebyggelse överensstämmer med stadsplanens intentioner.
- Beskrivning:** Miljön består av sammanlagt 16 stycken friliggande 2-plansvillor. Byggnaderna är uppförda under 1920-talet som en- eller tvåfamiljsbostäder.
- Husen är byggda av trä med putsade fasader i grå, vit, rosa och grön färg. Flera av byggnaderna är försedda med triangulära eller halvmånformiga takkupor, dekorerade fasader med pilastrar och profilerade portaler. Några av byggnaderna har också försetts med balkonger. På flera av tomterna har separata garage/förråd uppförts.
- Smärre förändringar har skett på flera byggnader sedan byggnadstiden men i huvudsak har ursprungliga exteriörer bevarats.
- Rekommendationer:** Miljöns största värde ligger i den väl sammanhållna bebyggelsegruppen och de enskilda byggnadernas tämligen oförvanskade exteriörer. Husen utgör tidstypiska representanter för 1920-talets mer välsituerade villabebyggelse.
- Någon förtätning av bebyggelsen inom miljön är inte önskvärd. För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska minska är det viktigt bl a att
- bebyggelsen även framdeles hålls samman och behandlas som en helhet
 - byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
 - byggnadernas exteriörer med fönsterplaceringar, ingångar, fasadutsmyckningar o dyl inte förvanskas
 - ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
 - ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
 - ursprungliga fönstertyper bibehålls
- Säkerställande:** Vid omarbetning av stadsplanen bör byggnadsrätten begränsas till befintliga byggnader och stadsplanebeteckningar för kulturhistoriskt bevarande (Q eller q) åsättas några av tomterna/byggnaderna.
Tillämpning av § 38 BS avseende områden.
- Vård:** Fortsatt utnyttjande för bostadsändamål och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande.

Läge: Söder om Styckåsvägen. Miljön begränsas av nordvästra stambanan - Kyrkviken - Viksälven.

Omfattning: Såguddens friluftsmuseum på stadsägorna 779 och 877.

Planförhållanden: Gällande stadsplaner fastställda 1923, 1970 och 1975. Miljön är utlagd som parkmark och nuvarande bebyggelse saknar i huvudsak stöd i planerna. För del av området saknas stadsplan.

Beskrivning: Miljön består av ett 20-tal byggnader av olika slag, som samlats i en arrangerad museimiljö, en fornlämning och en vägbro. Byggnaderna är huvudsakligen från 1700- och 1800-talen.

Såguddens friluftsmuseum har successivt vuxit fram efter förebild från Arthur Hazelius och Skansen i Stockholm. Byggnaderna är genomgående av timmer, i några fall panelade med ytterväggarna omålade eller i faluröd färg. 1913 - 14 uppfördes den första, en rökstuga från Lekvattnet. Miljöns huvudbyggnad är en storbondgård från Ny socken, som flyttades hit 1922. Förutom dessa märks också ett soldattorp, en skvaltkvarn, väderkvarn, smedja, bastu, båthus, paviljong samt ett flertal bodar, magasin m m.

Strax söder om serveringsbyggnaden finns ett jordblandat röse vilket utgör en förhistorisk gravanläggning sannolikt från tiden kring Kristi födelse. Över nordvästra stambanan leder en vägbro till museiområdet. Bron är byggd i ett spann i stålbalkkonstruktion som ingjutits i betong.

Rekommendationer: Såguddens friluftsmuseum är en konstruerad miljö och ingen av byggnaderna står på sin ursprungliga plats. Miljöns största värde ligger i de enskilda byggnadernas fullständiga bevarande och möjligheten för besökare att studera äldre tids byggnadssätt. Sågudden kan också ses som ett gott exempel på det snäva objektsintresset som var vanligt under första hälften av 1900-talet och som ibland resulterade i konstgjorda miljöer.

Med utgångspunkt från dagens kulturminnesvård är det inte angeläget med någon ytterligare bebyggelse inom miljön. Förändringar som minskar det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader bör inte tillåtas. Markarbeten eller andra verksamheter som kan medföra ett ökat markslitage inom fornlämningsområdet kräver tillstånd från länsstyrelsen. Vägbrons karakteristiska konstruktion och utseende bör inte förvanskas.

Säkerställande: Fornlämningen och dess närmiljö omfattas av fornminneslagens bestämmelser från 1942, omtryckt 1976. Genom levandegörandet av miljön och ett snart 70-årigt markanvändande som friluftsmuseum torde miljön i princip vara säkerställd som bevarandeområde. Byggnadernas exteriörer bör dock skyddas genom tillämpning av § 38 BS avseende områden.

Vård:

Fortsatt utnyttjande som friluftsmuseum med olika arrangemang främst sommartid och ett normalt underhåll av byggnaderna bedöms som tillräckligt för bevarande. Viss markvård på fornlämningsområdet bör ske i samråd med länsstyrelsen. Informationsskylt om fornlämningen bör sättas upp. Normalt underhåll av vägbron är tillräckligt för bevarande.

Läge: Södra och östra delarna av Västra Sund.

Omfattning: Miljön omfattar stadsägorna 5470-5490, 5549-5550, 5553-5562, 5564-5568, 5573, 5618, 6011, 6346 och 6458.

Planförhållanden: Gällande stadsplan för området invid Körselviken fastställd 1972. I östra delen av miljön finns avstyckningsplan från 1944. I övrigt saknas stadsplaner för miljön.

Beskrivning: Miljön består av 6 fasta fornlämningar, 1 misstänkt fornlämning, äldre jordbruksbebyggelse, sommarvillor och enkla fritidshus från 1900-talet och omgivande odlingslandskap med åker och äng.

Invid Körselvikens friluftsbad finns 3 gravrösen (Arvika sn fornlämning 15) sannolikt anlagda under bronsåldern. Strax öster om dessa finns ytterligare ett röse (Arvika sn fornlämning 14), vars utseende dock är sådant att det möjligen kan röra sig om ett äldre odlingsröse. Emellan de bägge lokalerna finns idag ett mindre fritidshus. Vid Sundsnäs finns 2 gravrösen (Arvika sn fornlämning 13) och vid Blåsut 1 gravröse (Arvika sn fornlämning 16) vilka alla är av samma ålder som de vid Körselviken.

Bebyggelsen inom miljön är av varierande slag. På stadsägorna 5557, 5558 och 5559 finns en mindre bybildning som fortfarande utgör brukningscentrum för jordbruket. Flera av boningshusen och ekonomibyggnaderna är timrade 1800-talsbyggnader med fasader i faluröd stående träpanel. Även vid Sundsnäs finns äldre bebyggelse av landsbygds-karaktär.

I övrigt är bebyggelsen utmed stränderna huvudsakligen uppförd för sommarbruk. Några av husen är byggda i början av 1900-talet med snickarglädjeverandor men många är av mycket enkelt slag som exempelvis de på stadsäga 5564 (se foto) och omedelbart väster om Blåsut.

Rekommendationer: Miljöns största värde ligger i den varierande karaktären hos kulturlandskapet alltifrån fornlämningarna från 1000-talet f Kr till fritidsbebyggelsen från 1900-talet. Inom miljön finns också enskilda byggnader som är goda representer för sin tids byggnadsskick och -stil.

Ytterligare bostadsbebyggelse bör tillåtas endast i undantagsfall. Lokalisering av nybyggnader bör inte ske till känsliga och iögonenfallande lägen i det öppna odlingslandskapet. Vid om- eller nybyggnad bör noggrant anpassning göras till omgivande bebyggelse vad gäller placering, utformning, byggnadshöjd, material- och färgval. För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska

minska är det viktigt bl a att

- byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
- byggnadernas exteriörer inte förvanskas
- ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls
- ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
- ursprungliga fönstertyper bibehålls

Markarbeten i anslutning till fornlämningarna kräver tillstånd från länsstyrelsen.

Det fritidshus som är beläget intill fornlämning 15 och som saknar byggnadsrätt i gällande stadsplan från 1972 bör rivas och marken användas som grönområde.

Säkerställande: Fornlämningarna och deras närmiljö omfattas av fornminneslagens bestämmelser från 1942, omtryckt 1976. Tillämpning av § 38 BS avseende områden.

Vård: Gravrösen vid Körselviken (fornlämning 15) skyltas och vårdas årligen som statligt beredskapsarbete genom länsstyrelsen/skogsvårdsstyrelsens försorg. Stora delar av miljön utnyttjas som jordbruksmark där den pågående markanvändningen garanterar att landskapsbilden hålls öppen. Fortsatt användande för bostadsändamål och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande av flertalet byggnader.

- Läge: Östra sund - Ingesund
- Omfattning: Miljön omfattar stadsägorna 5192, 5385, 5386, 5443-5469, 6065-6067 och 6412
- Planförhållanden: För östligaste delen av miljön finns stadsplan fastställd 1970. Söder därom finns avstyckningsplan från 1947.
- Beskrivning: Miljön består av ett flertal byggnader av varierande storlek och omgivande odlingslandskap med åker och äng. Byggnaderna härrör huvudsakligen från 1800- och 1900-talen.
- Den dominerande markanvändningen var tidigare jordbruket vid Östra Sund där den befintliga mangårdsbyggnaden troligen är från 1700-talets slut. Kring sekelskiftet 1900 uppfördes flera fantasifulla sommarvillor som exempelvis 1 1/2-plansbyggnaden med gulmålad liggande träpanel vid Tittut eller i nationalromantisk stil med fönsterluckor och tättspröjsade fönster som på stadsäga 5458 (se foto). En stor del av miljön upptas av Ingesunds folkhögskola och musikskola som under 1920-talet flyttade hit och sedan dess låtit uppföra ett imponerande komplex med undervisningslokaler och elevhem oftast i vitputsade 2-våningsbyggnader eller faluröda timmerhus som klätts med stående träpanel. Vid Björknäs finns SMU:s sommarhem med restaurant, kapell och flera 1- eller 1 1/2-vånings böningshus.
- Exteriört är många byggnader oförändrade sedan byggnadstiden.
- Rekommendationer: Miljöns största värde ligger i den allmänna karaktären hos det öppna kulturlandskapet och byggnaderna. Många av dem är att se som goda representanter för sin tids byggnadsskick och -stil.

Ytterligare bostadsbebyggelse bör tillåtas endast i undantagsfall. Lokalisering av nybyggnader bör inte ske till känsliga och iögonenfallande lägen i det öppna odlingslandskapet. Vid om- eller nybyggnad bör noggrant anpassning göras till omgivande bebyggelse vad gäller placering, utformning, byggnadshöjd, material- och färgval. För att det kulturhistoriska värdet hos befintliga byggnader inte ska minska är det viktigt bl a att

- byggnadernas ursprungliga proportioner bibehålls
- byggnadernas exteriörer inte förvanskas
- ursprungligt fasad- och takmaterial bibehålls

- ursprunglig färgtyp och kulör bibehålls
- ursprungliga fönstertyper bibehålls

Säkerställande: Vid utarbetande av detaljplaner bör byggnadsrätt för kulturhistoriskt högt värderade byggnader begränsas till befintliga byggnader och stadsplanebeteckningar för kulturhistoriskt bevarande (Q eller q) åsättas några av tomterna/byggnaderna.
Tillämpning av § 38 BS avseende områden.

Vård: Stora delar av miljön utnyttjas som jordbruksmark där den pågående markanvändningen garanterar att landskapsbilden hålls öppen. Fortsatt användande för bostadsändamål och som skola och normalt underhåll är tillräckligt för bevarande av flertalet byggnader.

BYGGNADER AV HÖGT KULTURHISTORISKT VÄRDE (SÄRSKILT BEAKTANSVÄRDA)

INOM INVENTERINGSOMRÅDET

Stadsäga Kvarter - tomt	Byggnadens namn	Läge	Ev miljö
5466	Sundet (Tittut)	Ö Sund	19
5468	Östra Sund	Ö Sund	19
5458		Ö Sund	19
5456		Ö Sund	19
5449	Ingesunds musikskola	Ö Sund	19
5447	Ingesunds folkhögskola	Ö Sund	19
5445		Ö Sund	19
5192	Björknäs	Ö Sund	19
4790	Missionshuset	Lycke-Mötterud	-
4945	Nordstuga	Lycke	-
5052 Bärnstenen 1		Solvik	-
797, 798	Folkets Park	Vik	-
3847		Gate	-
3843		Sjukhuset	-
3735	Björkåsen	Taserud	-
3818 Oppstuhage 7	Chr Erikssons minnesgård	Taserud	-
Knarren 8		Nyckelmyren	-
Lägret 4	Odd Fellows hus	Ängen	-
Armén 5	Tholsonsgården	Ängen	-
Salem 5	Salemkapellet	Ängen	-
Ingenjören 1		Styckåsen	16
Ingenjören 2		Styckåsen	16
Ingenjören 3		Styckåsen	16
Ingenjören 11		Styckåsen	16
Köpmannen 1		Styckåsen	16
Köpmannen 2		Styckåsen	16

Stadsäga Kvarter - tomt	Byggnadens namn	Läge	Ev miljö
Köpmannen 3		Styckåsen	16
Köpmannen 4		Styckåsen	16
779, 877		Sågudden	17
6341		Hamnplan	7
776	Järnvägsstationen	Innerstaden	6
Posten 1	Dahlinshuset	Innerstaden	6
Posten 4	Sparbankshuset	Innerstaden	6
Posten 6		Innerstaden	6
Furan 3	Pihlgrenska gården	Innerstaden	6
Badhuset 1	Biblioteket	Innerstaden	6
Juvelen 2		Innerstaden	6
Juvelen 3	Wermlandsbanken	Innerstaden	6
Läkaren 3		Innerstaden	6
Läkaren 4		Innerstaden	6
Läkaren 5	Nyströmska huset	Innerstaden	6
Pilen 6	Bokhandeln	Innerstaden	6
Pilen 7	Brandska huset	Innerstaden	6
Pilen 8	Konstkällaren/Traungska huset	Innerstaden	6
Styvern 9	Stadshuset	Innerstaden	6
Styvern 10	Stadshuset + Ö Esplanaden 7	Innerstaden	6
Arken 4	KFUM	Innerstaden	6
Vakten 3	Palladiumbiografen	Innerstaden	6
Vakten 1		Innerstaden	6
Apotekaren 3	Hedenskogshuset	Innerstaden	6
Gästgivaren 6	Stadshotellet	Innerstaden	6
Krukan 1	Metodistkapellet	Innerstaden	-
Stuart 6	Stuartgården	Innerstaden	6
Paradiset 1		Innerstaden	6
Paradiset 3		Innerstaden	6

Stadsåga Kvarter - tomt	Byggnadens namn	Läge	Ev miljö
Veterinären 3		Innerstaden	6
Veterinären 4		Innerstaden	6
Knappen 7		Innerstaden	6
Fabriken 2		Innerstaden	6
Klockaren 2	Rogstadius hus	Innerstaden	6
Klockaren 3	Musikskolan	Innerstaden	6
Missionen 5	Missionskyrkan	Innerstaden	5
Gymnasten 1	Gymnastikhuset	Innerstaden	5
6400	Östra kyrkan	Innerstaden	5
Uven 3		Innerstaden	5
Furuhov 5		Innerstaden	5
362 Snurrebocken 9		Haga	-
59 Sutaren 2		Agneteberg	-
84	Agnetebergs herrgård	Agneteberg	-
86	Sommaro	Agneteberg	-
6012	Västra kyrkan	Strand	2
3439	Gravkapellet	Strand	2
3436	Sockenstugan + magasin	Strand	2
2751	Västerås	Västerås	-
5639	Marieberg	V Sund	-
5636	Alviken	V Sund	-
5559	Väststuga	V Sund	18
5566	Kalvnäset	V Sund	18